КЕРДА ШУ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● КІИРАНДИ, 1 январь, 1978 шу. ● № 1 (5824). ● Мах 2 кеп.

СОВЕТСКИ ХАЛКЪАГА

кердa шу даькъала дувцаш дайта моаршал

Деза новкъостий, доттагІий!

Массехк минут яьлча ший бокъонех доларгда керда, 1978 шу.

Советий мехка карагІдаьннача сийлахьча гІулакхех де а доагІаш доккхал деш накъадоакх советски наха 1977 шу. Мехка биографена, хІара советски сага кхела юкъе дера из СССР керда Конституци тІайийца шу, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара шу санна.

Дунен тІа эггара хьалхарча халкъа юкъарча паччахьалкхен Конституце шийна чу лаьцар кортамукъален, демократе, социальни нийсхон сийлахь - йоккха принципаш, коммунизм хьалъяра заман бокъонца йола манифест а хинна дІаэттар. Ленина Даьхе общественни прогресса, машар бахьан, сага ираз бахьан лоаттабеча къовсама авангарде йоагІа.

Октябрьски заман ворхІлагІча итт шерагІа советски халкъ деннал низах, хьинарах, оптимизмах хьалдиза. Хадданза дегІа а ух эргаювлаш тоа а лу вай социалистически промышленнии юртбоахамеи производство, толаме дегІаух Іилмен техникеи, тІа-тІа дІаьхегІа хулаш латт советски наьха духовни вахар. Тоалуш латт халкъа вахара хьал-торо.

Вай мехко даьха деррига толамаш — из парте хьабахьа ленински никъ нийса хиларах тешавеш дола бакъдар, барттайнача вежарашха болча дезале кхотабеннача советски наха — болхлоша, колхозхоша, интеллигенце, дерригача къамийн народностийн къахьегамхоша шоаш ца кхобеш хьийгача къих хьахиннар. СССР кердача Конституце тІа, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Леонид Ильич Брежнева СССР Конституце проектах, Сийлахь-боккхача Октябра юбилеях яьча докладаш тІа къаьггаи тешавеши хьахьекхад халкъо революционно — хІама хувцаш эргадоахаш баьча балха белггалара толамаш, хьахьекхай вай дІахьалхадахара къаьгга, дегаш урауvттадеш йола перспективаш, дегІаенача социализма хьалашка коммунизм хьалъяра декхараш оттадаьд. Марксизм-ленинизм творчески дегІайоалаяра юкъедихьа доккха дакъа долча цу документаша Коммунистически парте, Советски паччахьалкхен чуреи арахьарен политика цхьа барт боллаши йиззаи хьаллоацача халкъа политически къахьегамеи хьинар Іалаьмате чІоагІа айдир.

Сийле а хоастам а хилба тІагІертта творчески къахьегарий, социалистически даьхен материальнии духовнии ганзаш ебаерий! Шеко яц, ленински парте XXV съезда, цун Центральни Комитета декабрьски Пленума исторически решенеш вахаре кхоачашъеш советски наха юбилейни социалистически яхье хинна къахьегама порыви ритми дІачІоагІъергхиларах а дІахо дегІайоалаергхиларах а, 1978 шу иштта хьинаре къахьега шу хилийтара демел дезар дергхиларах.

Новкъостий! ДІадаха шу белгалдаьлар социалистически содружества мехкий вежарашха йола цхьоагІо дІахо чІоагІъяларца, машари халкъа кхерамзлеи бахьан, дунен халкъашта юкъера цхьана леладу гІулакхаш дегІадоаладара духьа лоаттабеча къовсаме цар цхьана тІаухийта низаш хьинар долашагІа хиларца. ЧІоагІлуш я Советски Союза дунен халкъашта юкъера позицеш, кхоккам дІахо кІаьдбелга кІоаргден чІоагІдеи, герзашца кийчлулга юхасоцадеи, массане юкъара машар чІоагІбеи гІерташ вай мехко хьалхайоаха хаьдда йола инициативаш ерригача континенташка общественносто хьаллоацилга дегІадоагІаш латт.

Дег тІара кердача шера моаршал дохьийт вай вежарашха долча социализма мехкий къахьегамхошка, дунен коммунистически болхлойи болама мугІарашка къовсам лоаттабеш мел барашка, прогрессивни дегІадахкара наькъа тІа яьннача шоай лоІамагІа йолча къонача паччахьалкхений халкъашка, къахьегама берригача нахага, империализмана, расизмана, реакцена, тІема духьала, машар, демократи, социальни прогресс бахьан къовсам лоаттабеча цІена уйла йолча нахага!

Деза новкъостий, доттагІий!

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето хьатІадоагІача кердача шераца дег тІара даькъала бувц беррига советски нах — болхлой, колхозхой, советски интеллигенци! Оаха даькъала бувц революце, тІема а къахьегама а ветеранаш, вай башха-дика кхалнах, сийдола кагирхой, Советски Герзашцарча Низий денал дола біухой! Оаха дІайха моаршал лу укх кердача шера бийсанна къахьегама посте латтарашка, Даьхен сийлахьа доазонаш лорадеш деналерча вахте латтарашка!

Дега гІозлен иразн хилда хІара цІагІа!

Бохалургбоацаш чІоагІа хилба лаьттан тІара машар!

Могашал чІоагІа йолаш, къахьегаме, дешаре, творчестве керда толамаш доахаш, вахаре массане а ираз долаш шо хилар лов тхона, деза новкъостий!

Кердача шераца, кердача иразаца!

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

ДІАХО А КА ЯЙЛА ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ!

Къаьстта чІоагІа дог гІоздаьнна дезду таханара ЦІей «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене мехкдаьтта чакхдоахарашеи химикашеи. Продукци маьхала яккхара пятилетка хьалхарча шин шера план 29 декабре кхоачаш а яь, планал совгІа маьхала яьккхай миллионаш совгІа сома маьха тайп-тайпара продукци.

Объединене коллективо арахецача ерригача продукцех кхоалагІа дакъа совгІаяр паччахьалкхен дикала Знак йолаш я. Тха предприятешка 24 тайпа продукци я паччахьалкхен дикала Знак йолаш арахецаш.

Производства эффективность лакхъяра тІехьа а чІоагІа къовсам лоаттабу объединене къахьегамхоша. Цар дІадахача юбилейни шера кхойир 20 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, эзараш тоннаш доагор.

Къаьстта дика къахьегарца юбилейни шера белгалъяьлар Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводеи СССР 50 шу дизара цІерагІча химзаводеи коллективаш

В. ПЕТРОВ.

«Грознефтеоргсинтез» производственни объединене генеральни директора экономически дешашта вола заместитель.

●

«ХІара балха денна — дикала Знак» яхача девизагІа къахьийгача Грозненски производственни швейни объединене хІамаш тегараша ханал хьалха 27 декабре кхоачашйир продукци маьхала яккхара шера план. Валови продукци арахецара паччахьалкхен план 21 декабре кхоачашйир. 1976 шера маьхала яьккхачул 5,1 процент дукхагІа продукци маьхала яьккхар, хІаьта арахийца валови продукци 4,3 процент дукхагІа хилар.

Ханал ах бутт хьалха шера план кхоачашйир В. М. Дудникова кулгалдеча шоллагІча цеха коллективо Л. И. Тисейко керте латтача кхоалагІча цеха хІамаш тегарашеи. Объединенерча 594 болхлочо цхьоалагІа декабрь тІаккхачалехьа шин шерен кхы дукхагІча ханеи план кхоачашйир.

Пятилетка хьалхарча кхаь шера план СССР керда Конституци тІайийца шу дузача денга кхоачашъяра Горячеводски бурувлеттараша дІайолаяь инициатива раьза хиина хьаллаьцар объединене коллективо. Цо социалистически декхараш тІанийцад цу ден сийна 1978 шера нйс бетта план ханал ши дн хьалха кхоачаш а еш, планал совгІа 300 эзар сома маьха продукци маьхала яккха, гкъаь модела паччахьалкхен дикала Знак хьожайита, 120 керда модель производствана юкъейоалае, кхыдараш. Уж декхараш толамца кхоачашдергхиларах дог тийша ба хІамаш тегараш.

А. БАБАДЖАНОВ,

Грозненски производственни швейни объединене генеральни директор.

●

Дика чакхдаьккхад Сийлахьбоккхача Октябра юбилей хиина шу тха коллективо. План 2100 тонн йолаш паччахьалкхенга дехкад 2290 тонн ялат, планагІа ца доагІаш — 170 тонн баьцадаараш, планал совгІа 120 тонн йолаш шура, 30 тонн дукхагІа дулх. Къаьстта дега тоам беш да из ерригa юртбоахама продукци пятилетка хьалхарча шера дІаеннача дукхагІа хилар, хІаьта из толам дуккьала къахьегама овсарле лакхьярах баьккха хилар.

Цу толамашца доккха дакъа да доярка: Кадырова Эмай, Виситаева Айдата, Дакаева Марема; скотникий Исмаилов Іимрана, Мирзоев Салауде; механизаторий Осмаев Вахий, Джабраилов Вахий, Айдамиров Жамила, хьашкІаш кхееш волча Алихаджиев Аднана. Белгалдаккха доагІа социалистически яхье хьажкІаши дугеи кхедарах котъяьнначарца КПСС обкома бюрои, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Советеи, облсовпрофеи, ВЛКСМ обкомеи соцамагІа Аднана кулгалдеча звенои хІара болхлочоа 300 сом ахчи Сийлен грамотеи енна хилар.

Тешаме лард еллай тха къахьегамхоша кердача шера а. Шортта Іалашдаьл хьайбаш

Іангара дахара тайп-тайпара доакъараш. План 1500 гектар йолаш 1586 гектара тІа дІадийннал гурахьа дув ялат. Аьхад аха дезаш хиина деррига лаьтта, планал совгІа 6 эзар тонн йолаш, ерригa а 18 эзар тонн органически удобренеш дІайихьай кхашка.

ХІанз гурахьа йийннача культурашта кхаь агрегатаца минеральни удобренешца подкормка еш ба механизатораш. Кердача шера хьувкъама йола тешаме лард я из.

В. ДОШУКАЕВ,

Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхоза директор.

●

СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически завода коллективо ханал хьалха 27 декабре кхоачашъяьй товарни продукци арахецара юбилейни шера план. Заданел совгІа арахийцай цхьа миллиони 900 эзари сома маьха тайп-тайпара продукци. Ерригa арахийцача продукцех паччахьалкхен дикала Знак йолаш арахийца продукци 78,5 процент я. 1976 шера хиначул ялх процент лакхъеннай къахьегама овсарле.

Предприяте цехашта юкъе эггара хьалха 22 декабре шера план кхоачашъярх рапорт делар № 15 йолча цеха химикаша.

ТІанийцача социалистически декхарех шера план ханал ши ди хьалха кхоачаш а еш, планал совгІа арахеца езаш яр 900 эзар сома маьха товарни продукци. Шозза тІехкхоачашдаьд тІанийца социалистически декхараш. Предприяте химикаша хьинарерча къахьегамца иштта белгалдаьккхар юбилейни шу.

Н. ЛЫКОВА.

●

Толамца чакхдаьккхар юбилейни шу Урус-Мартановски района «Горец» совхоза хьайбаш лелалераша. Планал совгІа 30 тонн йолаш паччахьалкхенна дІаеннай 1530 тонн шура. Боахама довлахьа 2578 бежан да. Уж лелалуш кхаь шурий-товарни ферме. Царна юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латт Эльжуркаев Бай-Іале кулгалду ферма.

Укх тІеххьарча шерашка доярката юкъе яхье хьалхле хадданза Умхаджиева Маликага я. ХІара кхоабача Іаттагара, тІанийца социалистически декхар кхоачаш а деш, 4100 килограмм шура яьккхай Маликас, план 1830 килограмм йолаш. Цун тІехьа латт 3600 килограмм совгІа шура яьккха дояркаш Накаева Хазман, Хабилаева Минат.

Доахаига дика хьож бежаІуй Янаркаев Шахьиди Шабиханов Адами. Цар групперча хІара Іаттагара юкъера лаьрхІача 2108 килограмм шура яьккхай хІапзле, план 1830 килограмм йолаш. Цул совгІа соахка 769 Іасилг тІаккхийтад, хІаьта 1976 шера 647 мара дацар.

М. ЦУРОВ.

●

Укх кердача шера чуэцаргболча хьувкъама бІаьсти ду балхаш ший ханнахьа дІа а доладаь чакхдахарах тийша долча кхета а деш. тІатеІІа техника кийчъеш боахк «Гудермесский» совхоза мехматерске. Дика накъабаьхкар болхлой кердача шера. Иштта, соахка йиълагІча квартале планагІа 14 трактор тоае езаш хиннача 18 тоаяьй. Кхоачашъяьй комбайнаш тоаяра план а.

Из толам боаккхаш къаьстта доккха дакъа лаьцар мехмастерске болхлоша: мотораш тоадеча слесара Катаев Іале, токара Спицин Федора, сварщика Перьмяков Николая, токара Козлов Владимира. Цар тояь, меттаоттаяь оатхал тешаме хул. Цул совгІа, ди дІалахийтац царех хІаране балха норма 150—170 процент кхоачаш ца еш.

Укх кердача шера хьалхарча квартале планагІа 23 трактор тоае езаш ба мехмастерске болхлойн механизатораши. Шоай торонаш лаьрхІа а лаьрхІа ерригa техника 23 февраль тІаккхоачаш болх бе кийча хилийта дош деннад цар.

Х. МАГОМЕТОВ.

И. ТРУНОВА плакат.

КЕРДА КОНСТИТУЦИ ТІАЙИЙЦАЧА ШЕРА

Къаьстта дика толамаш даьхал тха совхоза къахьегамхоша. Планал совгІа 134 тонн йолаш 1384 тонн ялат, 155 тонн шура (план 115 тонн), планагІа доагІа тха дехкад оаха паччахьалкхенга, хІаьта дулх лоххара план 125 процент кхоачашъяьй.

Дика чакхдаьхар кхашкара балхаш я. Планал совгІа 111 гектар йолаш 1211 гектара тІа дІайийра гурахьа юв культураш: планал совгІа 13 гектар йолаш 113 гектара тІа комсаш дІаегІар. ХІанз уж 724 гектар я совхозе. Зяба аьхад бІаьсти культураш дІаювргйола деррига лаьтта.

Уж толамаш доахача къаьстта дика болх баьб дояркаша Котиева Зинас, Бокова Зайнапа, скотникаша Боков Бадре, Солнышкин Петра, жа Іуша Шамаев Алрахана, Хурбаев Баймурда, механизатораша Крошка Анатоле, Боков Ахьмада, Куртуков Николая, Кузьменко Михаила, кхычар.

С. ХАМХОЕВ,

Малгобекски района «Луч» яхача совхоза директор.

ТОЛАМЦА ЧАКХДАЬККХАД ШУ

«Юбилейни шу толаме чакхдоаккхаргда» яхача девизагІа къахьийгача «Ремстройтреста» чуйоагІача наькъаш дехкачеи тІаьш техкачеи Грозненски управлене ханал ах бутт хьалха, 15 декабре рапорт делар юбилейни шера план кхоачашъярах. Цу юхейисача ханя планал совгІа цар дергда 190 эзар сома маьха гаргга балхаш.

Къахьегама овсарле лакхъяра план 101,6 процент кхоачашъяьй управлене коллективо. Паччахьалкхенна пайда бара план 115,9 процент кхоачаш а еш, планагІа лаьрхІачул совгІа баь пайда 42700 сом да.

Социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Даккильгов Бахьаудин, Усиков Петр Антонович, Кобырев Василий Иванович керте латтача асфальто - бетонни установкай коллективаша. Пятилетка хьалхарча шин шера задани 15 октябре кхоачаш а яь, шиъ-ах бутт ба цар укх кердача шера календарагІа асфальти бетонни кийчъю.

Иштта дика къа а хьегаш царел дукха тІехьаюсаш яц Шамилев Мустафа Вагаповича, Ахьядов Павел Усамовича кулгалдеча наькъаш дехкачеи тІаьш техкачеи шин участка коллектив а. Цар пятилетка хьалхарча шин шера план 3 ноябре кхоачаш а яь, хІанзлехьа планал совгІа чакхдаьхад бІаьш эзараш сомий маьха гІишлон балхаш.

* * *

«ХІара балха денна—дикала Знак» яхача девизагІа яхье баьннача Грозненски ацетонови завода болхлоша 20 декабре рапорт денад продукци маьхала яккхара юбилейни шера план кхоачашъярах. ПланагІа лаьрхІачул совгІа маьхала яьккхай 620 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. Из хул шера тІанийцача декхарех планал совгІа маьхала яккха лаьрхІачул дукхха дукхагІа. Къахьегама овсарле лакхъяра задани ворхІ процент тІехкхоачашъяьй завода коллективо.

Предприяте цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хадданза хьалха латташ хьайоагІа Медный Яков Михайлович керте латтача растворителий цеха коллектив. Ханал ах бутт хьалха кхоачашъяьй цо растворителаш арахецара юбилейни шера задани. Паччахьалкхен планал совгІа арахийцай 200 тонн растворителаш.

ТХА ИНТЕРВЬЮ

ТХОНА БЕРКАТЕ ШУ

Вай мехка цIи хезача Социалистически Къахьегама Турпала Злобина методагIа Нохч-ГIалгIай республике духхьашха къахьега йолаеннарех я Социалистически Къахьегама Турпал Хаджиев Шамсудин Магомадович керте латта бригада. Вай республике гIорваьнна волча гIишлонхочо Шамсудина даьхача къахьегама толамий Iалаьмате боккха мах баьб хьамсарча партеи правительстваси. Цунна еннай Социалистически Къахьегама Турпал яха сийлен цIи, Октябрьски революце орден, «Знак почета» яха орден, ленински юбилейни медаль, Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни гIишлонхо яха сийлен цIи, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат вола Шамсудин Магомадович КПСС XXV съезда делегат волаш а хиннав. Хаджиев Жамсудинага массехк хаттар дир тха корреспондента.

Корреспондент: Шамсудин Магомадович, сенца белгала хилар хьона хьайна, хьо керте латтача коллективана, шун дезала дIадаха юбилейни шу?

Жоп: ховш ма-хиллара вай мехка бахача берригача наха боча а чIоагIа белгала доалаш а хилар дIадаха юбилейни шу. ХIана аьлча цу шера тIайнйцар СССР керда Конституци, дездир Октябра 60 шу дизара цIей. Цул совгIа кхы дукхача хIамашца белгала даьлар тха бригада гIишлонхошта дIадаха юбилейни шу. Пятилетка хьалхарча кхаь шера план Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дузача денга кхоачашйир оаха. Цох лаьца КПСС Генеральни секретарага новкъостага Леонид Ильич Брежневга рапорт а луш, тха бригадас дош деннад укх кердача, пятилетка кхоалагIча шера ши миллион сома маьха гIишлон-монтажни балхаш де. Хьалхарча ах шера баьча балха итогаш йича вай мехка промышленни гражданскии гIишлоппьеча комплексии бригадашта юкъе хьалхара моттиг яккхарах тха бригадана делар СССР Министерстваи профсоюза ЦК-ан дипломи нйс эзар сом премии.

Сона сайна белгалдаьлар дIадаха шу Октябрьски революце орден яларца.

Хаттар: мел гIишлош дIаелар оаша юбилейни шера, малагIа планаш я шун пятилетка кхоалагIча шера?

Жоп: бригада гIишлонхоша йистеяьккхар телецентра кхо блок, хIаране чу 45 квартира йола шн цIа, Киевски улицагIара 306 моттиг йола общежити. ДIадахача шера ерригa хьал а яь эксплуатаце дIаенна гIишлош 8198 квадратни метр я. Пятилетка кхоалагIча шера бригадас чакхдаха лерхI ши миллион сома маьха гIишлон-монтажни балхаш. Ерригa хьалъергъя 12 эзар квадратни метр гIишлош, цох хьалхарча ах шера эксплуатаце дIалургъя 5500 квадратни метр гIишлош, кхоалагIча квартале телецентри цун столовии йистейоаккхаргъя, тIадоагIача 1979 шера дIалургйзлаш ши объект а хьалъе йолаергъя.

Хаттар: доаха къахьегама толамаш дог гIоздоахаш да шун, мишта вIаштIехьбаьккхаб оаша шоай къахьегами социалистически яхьи?

Жоп: болх дIаболабалехьа ах сахьат хьалха гIишлошъеча участка кулгалхошца дага а воалаш гIишлонхой боагI-боагIача участкашка дIаннйсбу оаха, бригадерча хIара гIишлонхочунга биззача низаца къахьегийтара деш да из, сихагIа тIая еза материалаш малагIаш я а хьеже уж сихха тIаейтара оарцагIа доал тхо. Смена дIайолаяда итт минут хьалха мел эшаш йола инстументаш бе а ехке шоаш болх бе безача участкашка дIаотт бригадера гIишлонхой. Болх дIаболабалехьа 15—20 минут хьалха маркхал кийчбеш вола кхо болхлочон крановщикен шоай болх дIаболабу. Цудухьа каменщикашa маркхалга хьежаш багIаш цхьаккха балха минут ха йоацц.

Хаттар: гIишлонхой болх аттача баккхара бригаде даьр фуд, Шамсудин Магомадович?

Жоп: гIишлонхой болх ма-могга аттача баккхара дукха балхаш ду бригаде. ГIишлош хьалъеча хадданза болх беш я растворомешалкаш, штукатурка еча хана этажаш тIа маркхал хьалтелара йола растворонасосаш, электрохерх, строгально-комбинированни наждачно-обдирочнии станокаш. Уж ерригаш а гIишлош хьалъеча чIоагIа эшаш я. Цул совгIа тха бригаде йолаш я зIамига механизаци яра эша инструменташ а. Царех я затирочни, шлифовальни машичкаш, электрокраскопульташ, кхыраш. Оахоша къахьегача хьакийчъю оаха опалубкай щиташ, рейкаш, плинтусаш, кхыраш.

Хаттар: мел пайда баьннаб бригадни подрядагIа къахьегарах?

Жоп: цох Iалаьмате доккха беркат даьннад. Тха бригаде гIишлошъеча мел эшача профессех бола нах ба. Царех дукхагIбараш массехк гIишлонхочун говзал йолаш а ба. Цудухьа гIишло хьалъечара моллагIа болх боацаш висача кхыбола болх дIаболабу гIишлонхоех хIаране. Цхьа минут а балха ха зехьа йоаяц бригадерча гIишлонхоша. ДIайола а яь гIишло чакхъяккхалца йолча хана цига де мел деза гIишлон балхаш ше ду бригадас. Йиллача ханал хьалха гIишло эксплуатаце дIаелча преми лу, иштта гIишлон материалаш кхойича а преми хьожаю. Соахка 14 эзар сома гIишлон материлаш кхоярах бригадана хьожайир кхоъ-ах эзар сом премии. Иштта къахьегарах СМУ-2 дерригa даьча гIишлон балхех 60 процент дараш тха бригадас кхоачашдаь да. ХIара болхлочо лаьрхIача 9 эзар сома маьха балхаш даьд бригаде, хIаьта СМУ-2 хIара болхлочоа лаьрхIача кхоачашдаь гIишлон балхаш 6 эзар сом мах болаш мара дац. Юкъера лаьрхIача хIара болхлочун алапи 200 соми кхы тIехи да. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 17,5 процент тIехкхоачашъяьй бригадас.

Хаттар: «ТIехьабусараш боацаш бе болх» яхача ростовчаний инициативагIа къахьегилга мишта лел бригаде?

Жоп: тха бригадерча 138 гIишлонхочох цхьаккха вац тIехьавусаш. Оаха, гIишлонхоша, дош деннад пятилетка кхаь шереи ах шереи пхе шера задани кхоачашъе. Из кхоачашдергхиларах дог тийша а йолаш къаьстта дика къахьегаш я бригадера Савнукаев Джамлайл, Погорелова Ольга Федоровна, Мартыненко Андрей Анатольевич, Арсемиков Бати Кагирович керте латта сменаш.

Укх шера кхы а беркатегIа хилба шун болх, Шамсудин.

Назрановски ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода дуккхача болхлоша чIоагIа лоархIаши сийдеши ва токарь Сагов Йоакъап. Шийна тIабилла болх массаза цIенеи биззаи кхоачашбеш хиларца, шийн новкъостащца даим безаме, Iимерза, товш хиларца даьннад цун сий. Пятилетка хьалхарча шин шереи юбилейни шереи план эггара хьалхарчарца кхоачашйир цо.

СУРТА ТIА: токарь Сагов Йоакъап.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Къаьстта дика къа а хьегаш дикача толамашца белгалдаьккхар юбилейни шу «Союзавтоматстром» опытно - экспериментальни завода болхлоша. Дуккхача болхлоша ханал дукха хьалха кхоачашйир шера план. Царех ба 1978 шера март бетта календарагIа къахьегаш бола сборщицаш Петрова Ольга, Новицкая Валентина, Измайлова Светлана, Коробова Елена, Волгина Татьяна, кхыбараш. Уж къахьегаш болча электронно - механически цеха коллективана еннай предприяте карара кара тела ЦIе байракх.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) сборщицаш О. Петрова, В. Новицкая, С. Измайлова, Е. Коробова, Т. Волгина.

И. ПЛИЕВА сурт.

КЪАХЬЕГАМХОЧУН ЙIОВХАЛЕ

Вай вахарс хиина эргалонаш дика гуш я къаьст-къаьстача дезалашка хьежа ца Iеш вай бIарчча коллектив, юрт, район, республика хьаьце а. Уж доккхий хувцамаш де вIаштIехьдаьннад Советски Iаьдало. Сийлахь - йоккхача Ленина хьаьнча Коммунистически парте указанешца хьалхле а лелаеш, Iалаьмате йоккхий экономически социальнии планаш чакхъяьхар бахьан долаш, вай мехкарча дерригача халкъаша вежарий хьисапе вIаши дIаюха новкъостал лоаттадар бахьан долаш. Из дерригa фу маьхе да ховрга тха Ахриев ГIапура цIерагIча «Электроинструмент» завода коллективага хьежача а. Ткъо шу хьалха Назране хьалъе йоланча цох хIанз йоккха вай ханара предприяти хиннай. Цун коллектив районе меттале сррнгача республике а йовзаш я шийна тIадилла дехкар хIара шера тешаме кхоачащдарца.

Вай мехка дукхача моттигашкара специалисташ, оборудовани, кхыдараш лоаттадаь децаре алхха района къахьегамхой низаца из хьаелга дуьца дагIац.

Ма-дарра аьлча, «Электроинструмент» завод дерригача гIалгIай халкъа вахаре белгтала эргалонаш юкъейнхьа предприяти я. Укхаза хIанзле хьахиннай гIалгIаех болча болхлой бIарчча династеш, вай ханара сакхетам болча къахьегамхой йоккха отряд. Цар къахьегамеи вахареи Iаьдалаш, оамалаш шоай чулоацамга диллача тара я вай мехка моллагIча предприяте болх беш болча наьха ярашта. Цу дерригие чIоагIа доккхал ду заводаца шоай вахар чIоагIа дийзача наха. Къаьстта чIоагIбеннаб коллективизмах бола сакхетам, болхлой йоккхагIйолча ноахален дегашка, из уйла чIоагIъе гIерт тхо къонабарий кертошка а.

МоллагIча сага санна коллектива а сий къахьегаме карагIдувлача гIулакхаша хьадеш да. Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара сийна де лаьрхIар ханал хьалха чакхдаккха камаьхал яьлар тха. Продукци кийчъяра шера план ткъеста ди хьалха кхоачашъяьй, хIаьта из йохкара задани — 23 декабре. Укх шера оаха СССР тайп-тайпарча областашка а доазол дехьарча дуккхача мехкашка а дIаяхьийтай 14655 эзар сома маьха продукци е планал 455 эзар сом совгIа.

Вайна социально карагIдийнараштa юкъе мах баь варгвоацаш хIама да хIара шера дукхагIа социалистически яхье бувлача советски наьха цIаккха лакъаш боаца хьинара хьаст. Цун боарам кхы а айбеннабар укх юбилейни шера. ХIаьта яхь лелаяра гIулакх лаьгI ца далийтара тханцига эша хьалаш кийчдаьд.

Цхьа ха яр оаха механически цехе этта хьалаш дукха дуьцаш. Планах лоархIа ца ешн балха дукха брак хулийташи яр цар коллектив. Дирекце, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша гIулакх бокъалгахьа даккхара даьчох пайда баьлар. Укх шера вIашта йиъ квартале завода карара кара тела ЦIе байракх дIа ца хецаш хьабоагIа уж. Цу цеха хIанз начальник волча Б. Цурова, цехови партийни организаце секретара С. Черных, цехкома председатела С. Гелисханова, комсорга С. Базоркина яхь вIаштIехьъяккхара, кадраштa кхетам балара гIулакхаш нийса кхетадеш чакхдоах. Цар шоашта гонахьа кхотабаьб наладчикаш Экажев Яхьья, Боголов Дауд, токарий бригадир Евлоева Мадина, фрезеровщица Тамасханова Хьава, шлифовщикаш Погоров Ахьмад, Торшхоев Хизар, кхыбараш санна бола говзеи хьинар долеи болхлой. ХIаьта цу цехера Гизатулин Рафики Кузенов Владимири хIанзле 1979 шера чотагIа къахьегаш ба.

Продукце дикалга хьежжа мара производства технически боарами эффективности хила йиш йоацилга кхета а деш, саратовций метод шерра балха юкъейоалаяра дукха къахьега дийзар тха. Раьза боацараш а цох дош ца хетараш а кIезига хиннабеце а, из гIулакх чакхдаккха аьттув баьлар тха. ХIанз Муталиев Муртазкъа кулгалдечеи Измайлов Iийса мастер волчеи бригадаша кийчъеча продукцех 80 процент яр ОТК тIахьожам боацаш дIалу.

Укх шера хьалхарча квартале сверлилкашта вIалла тара йоаца керда продукци арахецилга Iалашде деза тха. Цу тайпара чоалхане гIулакх вIаштIехьдоаккхача говза болхлой кадраш эш. Цун деша йоакхо йир оаха укх шера: 50 болхлочо кхы а цхьа професси караерзайир, ворхI вузаши вурийтта лаьрххIа юкъера дешара заведенеши чакхъяьха баьлар. ХIанз заводе болх беш ва лакхера образовани йола 40 саг, 100 гарггачун — лаьрххIа юкъера образовани. Дукха ба машинашъераш кийчбеча мехкарча техникумашка дешараш. ХIаьта а кадрай гIулакх вIаштIехьдаьннад ала гаьна да.

Завода дирекци, партийни, профсоюзни организацеш болхлошта къахьегама кхетам луш санна ший теркама кIалара далийтац цар идейно - политически сакхетам лакхбар гIулакх а. Политдешар вIаштIехьдаккхара даькъе оаха деш дар шун газета тIа укх тIеххьарча хана кIезига дийцадац. Цудухьа кхыйола оагIонаш белгалйоахаргья вай.

Коллектив социально - экономически дегIайоалаяра увттаяь мероприятеш дIахо а толаме чакхйоахаш хиларга хьежжа мара тхоай перспективаш а хургйоацилга кхетадеш да тхо. ХIанз завода доалахьа я дуккхача болхлоша хIара шера шоай унахцIено толю, салоIа профилактори, медицински а культурни а учрежденеш, йоккха берий комбинат, столови, кхыдола гIирсаш. Завода гонахьа болхлой баха бIарчча городок хьахиннай.

Бакъда, дегIаахара хIанзарча темпаша дIадех тхогара болхлошта къахьегара, салаIара, дешара кхы а дикагIа дола хьалаш хьаделга, царна правственни, эстетически кхетам лулга кхы а лакхагIча боарам тIа доаккхилга.

Пятилетка кхоалагIа шу дIадоладенна дале а советски наха дицленнадац керда Конституци тIаэцар, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизар белгалдаккхар. Цу событешца ювзаенна материалаш а, КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета бархIлагIча сессеи решенеш а хIанз Iомаеш болча тха къахьегамхоша КПСС XXV съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара дикагIдола наькъаш лех.

Хь. МЕСТОЕВ,
ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода партбюро секретарь.

ЯХЬ ДIАЙОЛАЯЬРАШ

ЛАЬРХIАР ТIЕХКХОАЧАШДАЬД

Октябра 60 шу дузача юбилейни шера план ханал хьалха кхоачашъяра яхь дIа а йолаяь доккхий декхараш тIайнцар Ленина орден лелаеча «Грознефть» производственни объединене мехкдаьттахоша. Цу гIулакха тIахьийхар цар республикера ерригa промышленни предприятей коллективаш.

Ерригсоюзни социалистически яхье дIадахача шера цхьоалагIчеи кхоалагIчеи квартале даьхача къахьегама толамий итогаш йича «Грознефть» производственни объединене коллективана елар Миннефтепромеи мехкдаьттаи газовии промышленноста болхлой профсоюза ЦК-и карара кара тела ЦIе Байракхи хьалхара ахчан премии. Иштта цу кварталашка даьха башха-дика толамаш белгала а доахаш цунна елар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома, Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦIе Байракх. Цкъа санна массехказа республикански сийлен Улга тIа йихьар объединене коллектив.

Октябра 60 шу дузача дезача цIейга кхоачаш пятилетка хьалхарча шин шера задани кхоачашъяра йола социалистически яхь шерра яьржар объединене ерригача производственни участкашта юкъе. Яхье баьннараша планал совгIа мехкдаьтта даккхара юбилейни шера тIайнца хинна социалистически декхараш массехк бутт ханал хьалха кхоачашдир. ХIаьта пятилетка хьалхарча шин шера план соахка 7 ноябрга чакхъяьккхар СССР керда Конституци тIайнца шу дузача денга пятилетка хьалхарча кхаь шера задани кхоачашъяра вай республике духхьашха инициатива дIайоалаьча Горячеводски бурув тохара балхий управлене лаьттан чейаш техкараша, Малгобекски, Октябрьски, Ташкалински, Старогрозненски, Грозненски технологически транспорта управленей коллективаша, 28 бурув деттача бригадас, вышкомонтажни шин бригада, скважинашта капитальни ремонт еча йиъ бригадас, скважинашта лаьттан кIала ремонт еча нйс бригадас, кхычар. Хадданза социалистически яхье хьалха а латташ башха-дика толамаш доахаш хиларца белгалъяьнна я буровой начальникаш В. Д. Тамазов, Н. В. Редьков, И. М. Шуликин, И. А. Галаев, Ю. Мовлаев, кхыбараш керте латтача бурувдеттарий бригадаши мастераша Н. И. Литвинова, Д. С. Солнышкина, М. И. Кушпиленкос кулгалдеча скважинашта лаьттан кIала ремонт еча бригадий коллективаши.

Цудухьа дог гIоздаьнна болаш дезду цар таханара керда шу дIадоладенна цIей.

Соахка 10 декабре 167623 метр бурув а тохаш республикерча лаьттан ченаш техкараша кхоачашйир юбилейни шера план. Цу юхейнсача хана планагIа лаьрхIачул совгIа цар техкар итт эзар совгIа метр бурув. 20 декабре мехкдаьтта даккхареи 26 декабре газ яккхареи шера план кхоачашйир. Юбилейни шу чакхдалалехьа планал совгIа даьккхар 215 эзар совгIа тонн «Iаьржа дошув», 33 миллион совгIа кубически метр газ.

Шера планал совгIа даьккхар 18 эзар совгIа тонн газови бензин, заданел совгIа маьхала яьккхар 2350 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци. Паччахьалкхен планал совгIа 900 эзар сом пайда а беш, къахьегама овсарле лакхъяра задани 2,7 процент тIехкхоачашйир.

Мехкдаьтта промышленни запасаш тIаккхетийтара задани а дикка тIехкхоачашйир. Планал совгIа техкар 16 скважина, царех кхоъ тохкама яр а йолаш. Керда техника, дикагIйола технологи, рационализаторски предложенеши изобретенеши производствана юкъейоалаярах 6 миллион гаргга сом пайда баьб паччахьалкхенна.

Лоацца аьлча дIадаха юбилейни шу чIоагIа беркате хилар «Грознефть» производственни объединене коллективана.

В. СОРОКИН,
Ленина орден лелаеча «Грознефть» производственни объединене генеральни директор.

ХЬИНАР ЛАЬГIДОЛИЙТАРГДАЦ

«Грознефть» объединенеца цхьана Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна вай республике эггара хьалха яхь дIайолайир Октябрьски Революце орден лелаеча тха завода коллективо. ХIаьта цу цIей сийна тIайнйца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдаь накъабаха бола заводчанаш цул тIехьагIа а шоай хьинар лаьгI ца долийташ укх кердача шерага а кхаьчаб.

Юбилейни шера дукха керда маьхера почнинаш хьахилар тханцига. В. Боканов керте латтача болат лоаладеча цеха коллективо «Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара цIерагIа коллектив яха цIи яккхара», Н. Брызгунов керте латтача котельщикий бригада «Къахьегама план — 7-ча ноябрга кхоачаш», чон лоаладеча цехо «Юбилейни вахта толаме чакхъяккха» аьнна къовсам боаржабир. ХIаьта СССР керда Конституци тIайнца йолча СССР Лакхехьарча Совета ворхIлагIча сессена накъадолхаш Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата нов. Рыженкова кулгалдеча комплекси бригада кхайкарал дир: «Сессе болх беча деноех хIаране рекордаш йоахеи эггара лакхагIа йолча овсарленах къахьегеи деноош де», аьнна.

Лохера хьайоагIа уж инициативаш коллективе шерра йоаржаяра, кхетама балха тайп-тайпарча формаехи методехи пайда а нйбеш, хьадда болх беш хилар тха партийни комитет.

Цу гIулакха тIаберзабаь а, хIаьта советски вахара, хьисапа башхалонаш, Советий Мохка 60 шера карагIдаьнараш дIадовзийтара а беркате болх беш хилар тха пропагандисташ, лектораш, агитатораш, политинформатораш. Яхьа итогех, хьалхалаттача опытах, котбаьннарех шерра дувцар пенгазеташка, «Машиностроитель» яхача дукхатиражни газета тIа. ХIанз заводе кийчдаь баьннаб «Красномолотовцашa Октябра 60 шу дизара сийна даьха толамаш» яха фотоальбом.

Юбилея накъадолхача хана айденна хинна къахьегамхой хьинар эша ца далийтара чIоагIа лоархIаме хилар «Юбилейни шу толаме чакхдаккха» яха девиз. Механически цехерча токараша, коммунисташа Гудимов Павела, Жмакин Виктора, Кузьмин Владимира, шоай кхоачамашка а хьежа, пятилетка диъ шера кхоачашъяра декхараш тIайнцар шоашта.

Партийни комитето могадир цехови партийни организацешта из гIулакх, шоай гучахьарча собранешка дийца а дийца, тIаэцилга. Цу деша хетаяь хиннача собранешка гучабаьлар пхе шера заданеш кхаь шераи ах шераи кхоачашъе дага бола фонтанни арматура цехера А. В. Квитной, А. А. Ларионов, Ю. В. Депутатов санна бола болхлой, хIаьта цу цехерча Н. Каширин керте латтачеи Ю. Коржов групкомсорг волчеи комсомольско-кагирхой коллективо дош делар кхаь шера план ВЛКСМ XVIII съезд хьеллаш кхоачашъяь яккха.

Оаха кхетаду, балха тIа пайда эца йиш йола торонаш кхы а кIезига ца хилар. Дукха ха йоацаш завода подразделенеша баьча балхага хьожаш яьча анализо хьахьекхар нн. П. И. Солодовников, Г. И. Габараев, Е. Б. Мелкумян керте латтача №№ 12, 13, 15 йолча цехашка яхь лерттIа вIаштIехьъяьккха ца хилар: хIаране ший планаш мишта кхоачашъю хьожаш тIахьожам ца лоаттабелга, цхьабараша къахьегама дисциплина телхаяр, балха хьа ца ахар бахьан долаш оборудовани, станокаш зехьа ха йоаеш латташ йолга.

Цу тайпара кхоачамбоацараш дIадахара тIаерзаяь хургья «ИттлагIа пятилетка кхоачашъяр — дерригача халкъа гIулакх, хIара советски сага патриотически декхар» аьнна укх деношка оаха чакхйоаккхаргйола Iилма-практически конференци а.

Л. КОНЧАКОВА,
«Красный молот» завода парткома секретара заместитель.

Цифраши факташи

ДIадахача юбилейни шера деэдир вай мехкарча, иштта дунен тIа бахача прогрессивни наха Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара цIей. Цу шерашка, берригача вай мехка санна, Iалаьмате доккхий хувцамаш хиннад Нохч-ГIалгIай республике.

ХIанз вайцига болх беш я 132 хIанзара промышленни предприяти, мехкдаьтта доаха итташ моттигаш, йоккхий индустриальнии юртбоахамеи комплексаш, керда городаш, лакхареи юкъера лаьрхIа йолеи дешара заведенеш, итташ Iилман-тохкама учрежденеш, школаш, библиотекаш, культура Дворецаш. Из дерригa а вайна Октябро денна беркат да.

ХIанз диъ дийнахьа республика промышленносто арахец укхаза 1913 бIарччача шера кийчъеш хинначул дукхагIа продукци. Цхьан дийнахьа хIанз арахеца кхачан продукци Октябрга кхачалехьа цхьан шера совгIача хана арахьецаш хинначул дукхагIа я. Цхьан дийнахьа машинашъечеи металлообработкаи предприятеша дIайохьийта продукци дIаяхьийтара Октябрьски социалистически революци хилалехьа массехк шу эшаргдар.

1940 шера йоаккхаш хинначул шовзткъазза дукхагIа мехкдаьтта, газ йоакх хIанз цхьан шера вай республике, хIаьта 1913 шера доаккхаш хинначул ялхазза дукхагIа мехкдаьтта доакх. Республика теплоэлектроэнерги дикка дукхагIа я Октябрьски социалистически революци хилалехьа ерригача Россе йоаккхаш хинначул.

Советски Iаьдал далалехьа вай республике ца хинна халкъа боахама керда доакъош хьахиннад. Царех я химически, радиотехнически, кхачан эша машинаш кийчъю, электроинструменташ, электроприбораш, медицински инструменташ, гIишлон индустре промышленность. Индустриальни структуре 80 процент яр еза промышленность я.

Доккхий хувцамаш хиннад юрта боахаме а. Дерригача лаьттаех 99 процент шоай доалахьа долеи юртабоахама техникаца дика Iалашъяь йолеи колхозаши совхозаши хьахиннай. Цар доалахьа я бархI эзар совгIа трактор, 1200 гаргга ялат чуэца комбайн, массехк эзар автомобиль. 1976 шера массе а тайпа категорех долча боахамашка ялат дIадуеш дола кхаш 1913 шераца нийсдича 288,8 эзар гектарагара 467,8 эзар гектарага кхоачаш дукхагIа хиннад. Советски Iаьдал эттачул тIехьагIа кховзткъазза дукхагIа хиннад хиш декха лаьтташ.

Къаьстта дуккха хьалъю хIанз Нохч-ГIалгIай республика тайп-тайпара гIишлош. Советски Iаьдал эттачул тIехьагIа, къаьстта тIехьарча итт шера йовзаргйоацаш хувцаеннай Нохч-ГIалгIайчене. Укхаза керда хьа а хинна йоккхий промышленни центраш а хинна дIаэттай болхлой поселкаш, городаш. Царех я укх тIеххьарча шерашка хьахинна городаш Аргун, Назрань. Керда хьа а хинна болх беш я йоккхий промышленни юртбоахамеи предприятеш.

Никъ даькъала хилба хьа, Керда шу!

Адамий дегаш гIоздоахаш а вай нана-Даьхен сийле лакхъеш а дола хIамаш дуккха карагI а даьнна, турпал санна, чакхдаьлар 1977-гIа шу, иттлагIча пятилетка шоллагIа шу, Советски Iаьдала хана вай даьккхача Кховзткъа шерах тIехьа дена цхьа шу. Из дода шу кхоачаш накъадаьккха а далалехьа, эггара везагIа вола хьаша санна, дена наIарга хьа а этте, тахан вай тIаэц Керда шу, 1978-гIа шу.

Цхьа шу! Вай вахаре башха дукха ха яц из, цхьа шу. Цхьабакъда, бIаьсти дIабийнача хьажкIа фийгах хьатIадаьннача гIадамах лата а лате, ше мо бIаь, кхо бIаь, кхы дукхатIа фийгаш доахкаш йола хьажкIа кхач ах шера. Дан нанеи чIоагIа гIад а дугаш, бер когашдода цхьан шере, лаьчага сигала дала торо а хулийташ, дегIабоагIа цу юкъагIа цун ши ткъам. Иштта, теша а хала долаш доккхий хувцамаш хул шера обществе, мехка хIара сага вахаре а.

КПСС Центральни Комитета декабре (1977 шу) хиннача Пленуме ше къамаьл деш новкъоста Л. И. Брежнева къаьстта белгалдаьккхар, политически а экономически а гIулакхашта ер чакхдаьнна шу Iалаьмате доккха маIан долаш хилар: дерригача советски халкъо йийца а йийца, календара цхьаькха ЦIе Ди юкъе а хьош, цхьан бартагIа тIайнцар СССР керда Конституци, советски наьха хьинар чIоагIа айденна а дегаш гIоза латташ а чакхдаьлар Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара цIей, боккха гIа хьалхашка баьккхар мехка экономико, шошоай довкъошка дика а овсаре а балхаш даьд къахьегамхоша — болхлоша, ахархоша, интеллигенце, дикка лакхъеннай советски наьха хьал-торо, кхы дIахо а чIоагIденнад вай Даьхен дунен халкъашцара интернациональни бувзамаш.

Ши кIира совгIа ха мара яц КПСС Центральни Комитета Пленумои нйссазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета бархIлагIча сессеи йийца а йийца, экономически а социальни а мохк дегIабара Паччахьалкхен плани 1978-ча шера Паччахьалкхен бюджети чIоагIъяь тIайнйца. Мехка вахаре Iалаьмате боккхача лоархIамера уж ши документ закон а хинна дIаэттад.

Коммунистически партей Советски паччахьалкхенон къахьегамхой мел дукха йовкхо ю бIаргагора кхоачам ба ер цхьа хIама белгалдаьккхача: советски наьха вахар кхы дIахо а тоадар дукха чакхдоахача кердача гIулакхашка 1977-ча шера дахийтачул шозза дукхагIа ахча дахийта оттадаьд 1978-ча шера!

Геттара дика шу дар тахан вай накъадаьккха дIадодар. Машара ,адамий вахар тоглеча къахьегама, доккхийча толамий шу дар из. Цудухьа, по даьчун бизза хам беш, ях вай цунга:

Турпал санна, балхах даьлла
КIай а денна,
Додаш латт хьо, къаьна шу,
Хьайха халкъа беркат даьнна,
Чухьа, ара,
Толам баьккха доккха шу...

Вай Даьхенна йоккха тIехьале йита дода 1977-гIа шу. Чот йоацаш дукха да кердача 1978-ча шерага цо кулг-кара дIалур: керда заводаш, фабрикаш, электростанцеш, школаш, больницаш, машинаькъаш, иштта кхы а, кхы а, кхы а. Чакхдаьннача шера цIи вай ноахалий хана сийлахьа лоаттаяра кхоачам ба дерригача советски халкъо цхьан бартагIа цу шера тIайнйца вай вахара Керттера Закон — СССР керда Конституци. ОктябралтIехьагIа вай мел даьр а дIаьо де дезар а чулоацаш документ да из.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизача шера, Советски Союза керда Конституци тIайнйцача шера даьраш дукха да. Берригача советски мехка санна, цу юбилейни шера доккхий толамаш даьхад Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша а. Ханал хьалха кхоачашъяьй ялат, коартолаш, баьцадаараш дохкара планаш, иштта кхоачашдаьд цу даькъе тIайнйца хинна социалистически декхараш а. Ханал хьалха, Октябра 60 шу дузача денга кхоачашйир республика къахьегамхоша шура, тха, фуаш паччахьалкхенга дохкара планаш а. Иштта доккхий толамаш даьхад промышленносте а.

Массе къамах болча советски наха а даим царна гIулакх деш йолча ленински парте а цхьаккха къайле йоацаш дерригача дуненга дIакхайкаду хьаштдар фуд. Къахьегамхошта даиман машаре малх хьежилга, халкъашта юкъе Машар, ДоттагIал, Вошал кхы а дукхагIа чIоагIлулга, шоай бераш гIайгIа-бала, хало-Iазап фуд ца ховш иразе хьалкхувлга, тахан дола кхыча мехкашкара адамаш а паргIата далга, денгара денга вахар товлулга, — из да советски наха хьаштдар. Долче, из иштта хург а да. Цунах вай шек дац, хIана аьлча, къахьегамхой хьашташ кхоачашдарал дезагIа цхьаккха хIама доацаш йола ленински парти я вайна хадданза нийса довл деш.

Цифраши факташи

Халкъа боахама дуккхача доакъошка экономически дегIаахоро вIаштIехьдалийтар дIахо къахьегамхой бахара хьалаши торонаши тоае. Сийлахь-боккха Даймехка тIом чакхбаьнначул тIехьагIарча 30 шера (1946—1976 ш.) вай республике хьалдаьд 10 миллион квадратни метр наха чубаха цIенош, 172 эзар дешархочоа моттиг йола юкъарча образоване школаш, 19 эзар моттиг йола деша даха ха йоацача берий учреждененаш.

Советски Iаьдал отталехьа Нохч-ГIалгIай республике цхьаккха тайпа могашлен система яцар. Ткъо эзар сага цхьа лор мара кхачацар. ХIанз республике бахача наха дарбаш деш, цер могашле лореш 15 эзар медицински болхло ва.

1914—15 шерашка вайцига верррига дешаш 12,8 эзар саг а волаш болх беш яр 153 школа. Юкъера дешара заведении шиъ мара яцар. Школашка верррига хьехаш 378 хьехархо мара вацар. Республике яр 236 менгий дIаоттаба моттиг йола итт больница. Цига болх беш 19 лор мара вацар.

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хилалехьа вай республике хинна яц цхьаккха тайпа лакхера дешара заведении Iилман учреждении. ХIанз Нохч-ГIалгIайчене йолаш а болх беш а я мехкдаьтта институт, Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университет, цхьайоле лаьрхIа йола технически дешара заведенеш. Лакхерча дешара заведенешка дешаш ва 12 эзар гаргга студент. Шин вузе, 12 юкъерча лаьрхIача дешара заведене, 566 юкъерча образоване школашка, кхыче дешара заведенешка хIанз дешаш ва 350 эзар саг. Республика бахача нахах хIара кхоалагIвар дешаш ва хIанз вай республике.

Хадданза дегIаух вайцига кепайоазув, телевидени, радио, издательски учреждененеш, тIа-тIа дукхагIа кулаш латт культурно-просветительни учреждененеш. 1977 шу долалуча хане республике болх беш яр ялх миллион книжка дола 459 дукхача наха деше книжкаш йиду библиотека, йиъ бIаь гаргга клубни учреждененеш, 464 киноустановка.

Республике болх беш да кхоъ профессиональни театр, филармони, ши музей, цирк, кхыйола культурно-бытови учреждененеш.

Советски Iаьдал эттача шерашка вай республике хиннача лакхе белгалдаьхача доккхийча хувцамаша къаьгга хьахьокх социально-экономически, культурни даькъе Нохч-ГIалгIайчене мел чIоагIа дегIаенай, республикерча наьха бахара хьалеш мел чIоагIа тоаденнад. Тахан керда шу дездеча дийнахьа царех доккхал а деш, хьамсарче парте, правительства, Даьхено еча йоаккхонна жоп а луш, республике баха нах къахьегама вахте эттаб пятилетка хьалхарча кхаь шера задани СССР керда Конституци тIенйца шу дузача денга кхоачашъяра, тIа-тIа вай Даьхе, иштта Нохч-ГIалгIай республика йIаьхегIа, беррига нах ираз долашагIа бахаргболаш хилийтара.

Чакхдаьннад иттлагIча пятилетка шоллагIа шу. Дикача толамашца накъадаьккхад из тха коллективо. ХIара бIаь жийна тIехьа 138 Iаьхар кхебаьб оаха, планагIа бIаь Iаьхар кхебе безаш хиннача. ХIара устагIана тIера 7,5 килограмм тха лергад, план пхи килограмм хиннача. Районе эггара дикагIдола хьокхамаш да уж.

Жа леладерий бригаде лаьрхIа бийцаб укх шера хьайбаш Iангара дахарах бола КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советен соцам, белгалдаьд пятилетка кхоалагIча шерара балха доазонаш я. ХIара бIаь жийна тIехьа 126 Iаьхар кхебе, зачетах лаьрхIача хIара устагIанна тIера 7,5 килограмм тха даккха—ишта да тха жаIуша кердача шера даха лаьрхIа толамаш.

Хета тарлу, укх шера карагIдаьннача лохагIа ма-дий уж

Пятилетка кхоалагIча шера тха совгIат:

ПЯТИЛЕТКА— ДИЪ ШЕРА

декхараш, аьнна. Из ишта дац, къаьнагIдола жа дIа а даьха цар метта 225 къона жий оаха юкъебоалабаьлга лаьрхIача. Царна тIехьа Iоахарий кхедара план 80 процент мара яц.

30 шу да со жа леладеш вола. Цудухьа из гIулакх дизза довза а Iомаде а вIаштIехьдаьннад са. Зоотехник ца вezаш, аз айса лелабу жерчий фу тоадара болх. Племенной лархIа мегаргдолаш да укх тIехьарча массехк шера тхога дола жерч.

ХIанз тха бригада лелабеш 634 жий ба. Февраль бутт бовш дахка долалургда уж. Дукха къахьегам эшаши низкъален болх ба Iай лахкийташ жа леладелга. Къаьстта чIоагIа Iунал эш Iоахараштa а жерчашта а Iан замалахь. ХIаьта а, тхона зеденначох, жа Iай даххаш хилча боахама пайданегIа да. ХIана аьлча Iай даьча Iоахарий бIаьстан баьца тIа арадалалехьа гийг чIоагIлу, дикагIа дегIадоагIа, унахцIенагIа хул.

Iай жа даххача хана мел эшар хIанзехьа кийчдеш ба тха жаIуй. Дахка дездена жерчаш шоаш къаьстта латта моттигаш, Iоахараштa йIайха моттигаш кийчъеш, кхы эшар деш да тхо.

БIарг тIера баккха йиш йоацаш бехктокхаме я Iай жа дахка ха. Дукха моттигаш нийслу Iоахараштa жерчий шура ца тоъаш, шишша Iаьхар баьча жерчий хIаьта а. Хала а, довзаш хила дезаш а гIулакх да дукхагIа шура йолча жерчашта тIехьа Iоахарий дIанийсделга. ХIана аьлча «нанас» атта дIатIаэца тигац шийн боаца Iаьхар. Из гIулакх дика Iомадаь ба тха бригадера болхлой.

Iалаьмате боккхача лоархIаме да дахка ха хьатIакхача ши бутт хьалха деза жерчаш белок дукхагIа йоаллача доакъарашца кхоабилга. Силос, йол яларал совгIа ялатийца кхаба деза цу хана жерчаш.

ДIадахача шерашкарчул дукхагIа гIожа а, моша а доакъараши ялати даьккхад тха совхозе укх шера. ХIаьта а таханалца вIаштIехьдаьннадац жерчий рационаца ялат хулийтилга. ХIанз хIара жийна 200 грамм ялат эш хIара дийнахьа. Из хилийтара эша торонаш совхозе йолаш я.

Жа даххача хана хIара 70 Iаьхарата хьожаш цхьа саг волаш, царна цхьан беттеи ах беттеи Iунал де сакманщикаш эш. Уж а хIанзехьа кийчбе беза.

Жа леладарах доала беркат лакхдара мел эшар боахаме вIаштIехьдаьккхача тхона могаргдар хIара бIаь жийна тIехьа 140 а 150 а Iаьхар кхебе, кхы а дукхагIа хIара устагIана тIера тха ларга. Дувца а дезац таккха боахама мел пайдане хургдар жа леладелга.

Пятилетка кхоалагIча шера тIаийца лакхара социалистически декхараш толамца кхоачашдара хьинар ца кходеш къахьегаш ба тха бригада жа леладераш. Оаха дош деннад пятилетка диъ шера кхоачашъе.

М. БАХМАДОВ,
МагIалбикерча ГI. Ахриева цIерагIча совхоза вокхагIвола жаIу, Социалистически Къахьегама Турпал.

ЛАЬТТАН ЧЕНИЙ ДАЙ

ДIадаха шу чакхдоалаш латтача хана каст-каста сайна хьалхашка оттадора аз укх тайпара хаттар: «Сенца белгала да сона юбилейни шу?». Сона а аз кулгалдеча коллектива а, беррига советски наха санна, чIоагIа белгала хилар дIадаха шу. Цу шера тIаийцар СССР керда Конституци, дездир Октябра 60 шу дуза цIей. ДIадахача шера хьалхашка оттадаь декхар дар ерригача цехаша, участкаша, бригадаша пачхьалкхен плани тIаийца декхараши толамца кхоачаши тIекхоачаши де дезаш хилар. Карабулакски бурув тохара балхий управленерча бIаьш болча бурувдеттараша чIоагIа раьза болаш хьаллаьцад СССР керда Конституци тIаийца шу дузача денга кхаь шера план е кхы тIех кхоачашъяра дIадоладаь дика гIулакх.

Тха управленерча бригадашта юкъе эггара хьалха Горячеводски лаьттан ченаш техкараша дIадоладаь дика гIулакх хьаллаьцар аз кулгалдеча бурувдеттача бригадас. Вежараша йолча Грузински ССР новкъостал деш цига бурув тохаш я тха бригада Самгори-21 яха скважина йоаккхаш. Бурув тохара юбилейни шера задани ханал дуккха хьалха Октябра 60 шу дузача денга кхоачашйир бригадерча бурувдеттараша. Планал совгIа техар 220 метр совгIа бурув. Пятилетка хьалхарча шин шера план а дикка тIехкхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа оаха техад 500 метр бурув.

«ХIара балха денна-дикала Знак», «ТIехьабусараш боацаш бе болх» яхача девизагIа къахьега доладаларах доккха беркат даьннад тхона. Бригадерча хIаране ше-ший план я. Из кхоачаш ца еш цхьаккха болхло вац бригаде.

Дог гIоздоаха къахьегама толамаш доахаш дIадаха шу чакхдаьккхар бригадерча бурув деттараша. Из тха вIаштIехьдаьлар хьинар кхо ца деш массане къахьегарах, электрошлакови переплава болатах даьча остех пайда ийбарах, къахьегамен производственнии дисциплина дика хиларах.

Укх пятилетка кхоалагIча шера кхы а дикагIа къахьега декхараш тIаийцад оаха. Уж толамца кхоачашдергхиларах дог тийша а да.

В. НЕТКАЧЕВ,
Карабулакски бурув тохара балхий управленера буровой мастер.

ТХО ДОГ ТИЙША ДА

ЦIаккха ца хиннача тайпара хьинар айденна къахьийгар «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни заводе дикагIа лоархIаш йолча аз кулгалдеча электросварщикий бригадас. Из тамаш а яцар. Вай мехка бахача беррига наха санна тхона а боча шу дар из, хIана аьлча цу шера тIаийцар СССР керда Конституци, дездир Октябра 60 шу дизара цIей.

Вай хьамсарча партен правительстваси наьха еча йоаккхонна жоп а луш дукха дика хIамаш карагIдийлар бригадерча болхлошта. Пятилетка хьалхарча шин шера план ханал ши бутт хьалха кхоачашйир бригадас. ХIаьта тха коллективерча ялх электросварщика август бетта хьалхарча деношка кхоачашйир шин шера задани. ХIанз пятилетка кхоалагIча шера май бетта календарагIа къахьегаш ба электросварщикаш Григорьев Анатолий Иванович, Малаева Елена Николаевна, Моржохов Анатолий Шахбулатович, кхыбараш.

ИттлагIча пятилетка — дикала пятилетка хилар кхетадеча бригада болхлоша тIагIертта къовсам лоаттабир шоаш кийчъю продукци ма-могга дикагIа хилийта гIерташ. Цу даькъе а дика кайоалаш белгалдаьлар тхона дIадаха шу. Оаха арахецача П-111, П-112 моделагIа йолча гидравлически шин подъемника дикала Знак елар. ХIанз уж доазол арахьарча дуккхача мехкашка йовзаши чIоагIа хоатташи я.

Сона къаьстта боча шу хилар юбилейни шерах. ДIадахача шера даьхача къахьегама толамий лакха мах а беш сона елар Къахьегама Цlеча Байракха орден.

Са дезале а боккха кхаъ хулаш хIама хилар соахка. ВокхагIволча воIа Рамзана саг йоалайир, цхьаькха башха-дика дезалхо тIаккхийттар тха дезала.

Лоацца аьлча сона, аз кулгалдеча бригадана, са дезала дикача гIулакхашка диллача камаьрша шу хилар дIадаха юбилейни шу.

БIубенна къахьегаш дIадоладергда оаха пятилетка кхоалагIа шу а. Тха коллективо дош деннад пятилетка хьалхарча шин шера задани СССР керда Конституци тIаийца шу дузача денга кхоачашъе. Из шоаш толамца кхоачашдергхиларах дог тийша ба электросварщикаш.

Л. ХАМЗАЕВ,
Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода электросварщикий бригадир.

ТОЛАМ БАККХИЙТАР

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизача шера «40 лет Октября» яхача совхоза хьайбаш леладераш пачхаьалкхенга 1120 тонн шурен 265 тонн дулхи дохка дезаш бар. Киевляний тIахьехам хьал а лаьца, Октябра юбилея сийна вай мехка яьржача халкъа юкъарча социалистически яхьа юкъе бахар фермай болхлой. Цар айденнача хьинарца хьийгача къих хьахинар дар 7-гIа ноябрь тIакхоачача ханага 1148 тонн шурен 267 тонн совгIа дулхи Даьхенна дIадалар.

Шура яккхарга диллача а шоай декхар кхоачашдаьд совхоза хьайбаш леладераша. ТIахьежжа лаьрхIача (декабра итогаш тахан кийча йоацандаь) 1440 тонн гаргга шура яьккхай фермашка, е планал совгIа—120 тонн.

Хьайбаш леладерашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Долакха-Юртарча № 1 ферман ТIой-Юртарча № 3 ферман коллективаша. Хьалхарчо (ферма бригадир Дахкильгов С.) шера яьккхай 443 тонн совгIа шура, шоллагIчо — 408 тонн гаргга (ферма бригадир — Дзауров С.).

ХIара Iаттагара яьккха шура лаьрхIача шаккхе а коллектив дукха хIама ца эшаш пхьатарра хьокхамаш долаш я — цхьайтта бетта 2401—2400 килограмм. Къаьстта цIераш яха лов дIадаьннача, лоархIамеча шера, СССР керда Конституци тIаийцача, Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 60 шу дизача шера дикагIа толамаш даьхача болхлой. Царех я республике цIи хеза йола СССР Лакхехьарча Совета депутат Даурбекова Зина (цхьайтта бетта хIара Iаттагара 3713 килограмм шура яьккха), Дзаурова Мадинат (3223), Олигова Матрена (3014), Тимурзиева Роза (2888), Балкаева Дуги (2663), Дударова Хади (2610 килограмм хIара Iаттагара). ХIаьта ерригача совхозе гIолла хьайийцача, социалистически декхарагIа шера яккха йоагIар 2100 килограмм яр хIара Iаттагара.

Сено дахийтад уж толамаш совхоза коллективага?

БIаьсти дена лаьррхIа теркам тIабахийта Iалашдаьд тайп-тайпара доакъар, цу даькъе 8 бIаь тонн совгIа йоли 12 эзар тонн совгIа силоси а йолаш. Эргадаьккха тоадаьд деттача доаханна гIулакх делга, уж кхоабилга. Цар ханага а хIалуча продукцега а хьежжа, хIара хьайбай группана лаьрхIа доакъара рацион оттаяьй. Цунга хьежжа мара дIахецац доакъар. Фермашкара болх оттаяьча распорядкагIа бу: цIенделга, деттилга, кхоабилга, хий моладелга хан ханахь долаш.

Керттерадарех цхьа дош да хьайбашка хьожа нах. Кадрай дош кхоачашдаьд совхозе — эшаш бола дояркаши, скотникаши. Iаьсий леладераши болаш ба.

Къаьсттача бехктокхамца болх бе болабеннаб зооветспециалисташ а беррига хьайбаш леладераш а «1977—78 шерашка хьайбаш толаме Iангара довхилга Iалащдара дезарех» бола КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советен соцам арабаьнначул тIехьагIа. ЦIенхаштта лелабе баьннаб зоотехнически болх, шерагIа яьржай хьайбаш леладерашта юкъера социалистически яхь. Фермашка кийчъяьй ЦIе уголокаш, балхара мукъа болча хана болхлой телевизорага хьежа, салаIа, опыт дIа-хьа эца, газет, журнал деша йиш хургйолаш.

Социалистически яхьа итогаш итт дийнахьа цкъа ю. Балхацара наьха безам совбаккхара моральнии материальнии стимулех пайда эц. Масала, материальни стимулах аьлча, хьалхарча кхаь моттигах преми хьожаяьй 10, 7, 5 сом. Яхьа условеш кхоачаш а еш, уж моттигаш яьхача.

Пятилетка шоллагIа шу чакхдоаккхаш, шоай керттерадарех цхьа декхар лерхI хьайбаш леладераша планагIа доагIа хьайбаш боахаме хилийтари керда шу дикача хьокхамашцеи айденнача хьинарцеи дIадоладари.

М. БЕРИХАНОВ,
«40 лет Октября» яхача совхоза керттера зоотехник.

СУРТА ТIА: Дзаурова Мадинат — совхоза дикагIбарех йола доярка.

З. БАТЧАЕВА сурт.

КИЙЧЛУ ТIАЙОАГIАЧА БIАЬСТАНГА

Октябрь бутт чакхбоалача хана вIашагIтехар оаха совхоза механизатораши ремонтникаши пятилетка кхоалагIча шера кхашта дергдолча балхашта юртбоахама техника кийчъелга дувца. Цу ханна арадаьнна а, республике къоабалдеш а дар Шелковской района механизаторий цу хьакъехьа дола кхайкарал.

Тха механизатораша шоай даггара дош лаьрхIар цунах. Бакъда цу хана, гуйре массаза а тIехьаьле йоагIача Назрановски районе, цу даькъе тха боахаме а, сихдаь кхашкара балхаш деш латтар: хьажкIаш, коартол, свекла чуэцаш, оахам деш, гурахьа ялат дIадувш. ВIалла а дIалела йиш йола техника соцае вIаштIехьдоаца. ерригача республика тха района новкъостал ду ха яр.

ХIаьта а, болх бе вIаштIехьдоаца трактораша тоае дIаоттаелгеи цу балха эша нах къоастабелгеи къоабалдир гулбеннараша. Цул совгIа, кхашкарча балхех мукъа ма-йоалла, тоае ха хьатIакхаьча йола трактораш, комбайнаш, тIехьаюзза инвентарь хьалххехьа оттаяьча графикагIа тоаелга а чIоагIдир.

Цхьа ха яьннача гIолла, ноябрь бетта, парткома расширенни заседане дийцар юртбоахама шу совхозо мишта чакхдоакх яха дош. ЦIенхашта дола хIамаш дар отделеней кулгалхошка а, тхога, техника болх вIаштIехьа хилийта безача нахага а, цига хийттараш.

Къайле яц, таханалца ший промфинплан хургдола зе лоархIаш совхозо уттаелга, е, вешта аьлча, ше хьаечеи йохкачеи продукцех ше яха вIаштIехьа долаш из йоацилга. Цу хьалера боахам хьалбоаккхилга да хIара специалиста, болхлочоа хьалхашка латта декхар. Цу гIулакха хьожаяь дуккха мероприятеш оттаяьй оаха, цу даькъе ма-хулла дукхагIча техникагIа пайда эцилга а долаш.

Фу яхилга да из?

Из да, хьалхарча даькъе, дикеи шийн ханнахьеи еррига техника балха кийчъелга а, эшача кадрашца, шин сменагIа болх бергболаш, Iалашъелга а.

ПланагIа укх Iай оаха тоае езаш яр 71 трактор, цу даькъе хIанз дIадаьннача шера 4-ча кварталах 23 а йолаш. ХIанз кийчон линейка тIа дIаоттаяьй 20 трактор. Тхоай низаца. Царел совгIа, «Сельхозтехника» Сунженски Урус-Мартановски объединеней мастерскеша тоае дIаеннача 17-нех тоаяь яьннай, тхога хьакхаьчача хоамашка диллача, 6 трактор. Цу тайпара, 4-ча квартала план тIеххоачашъе торо хиннай. Юхеюса 11 трактор кердача шера хьалхарча бетта яларга дог доах оаха — иштта я тха царцара договор а.

Тхоай низаца тоае езаш юс тхона 29 трактор. Торонаш лаьрхIача из болх Советски Эскара Денга—23 февралага йистебаккха вIаштIехьа да. Совхоза мастерскеш цкъа дIачулаьлла 10 трактор тоае йиш йолаш я. ХIаьта новкъостала йола еррига цехаш а болх беш я, опыт йола специалисташ а болаш. Царех ба аьнна цIераш яха йиш я токара Холухоев Руслана, моториста Тохов Мувсай, электрогазосварщика Аушев Хасмахьмада, слесара-инструментальщика Мархиев Ахьмада, аккумуляторщика Арсаманов Уматгире.

Шо-шоай техника тоае дирекце приказах хьожабаьб цу тIа болх беш бола механизатораш. Царна дикагIа довз шоай машиний «лазар». Хьоггехьа шоай трактораш тоа а яь араьхай Цолоев Аюпа, Плиев Измаила, Арсамаков Ювсапа, кхыбараша.

ТIехьаюзза инвентарь тоаеш хIара бригаде эIашагIъеллай 3—4 саг юкъе воагIаш ремонтни звено.

Автомашиний парка болх саг хьажа ца везаш вIаштIехьбоах гаража начальника Барханоев Iалихана. Из опыт йола специалист а, техника дика йовзаш болхло а ва.

Укх деношка дуккхабола механизатораш кхашка удобренеш дIакхухьаш, гурахьа дийнача ялата «подкормка» еш ба. ЛаьррхIа цу гIулакха вIашагIъеллай 20 транспортни единица юкъе а йоагIаш йола механизированни отряд. Цунца я бульдозер, шиъ погрузчик. Дика къахьег отрядерча механизатораша Газдиев Iусмана, Газдиев Мурада, Дудургов Дауда, самосвала шофера Мальсагов Султана, кхычар.

Кердача низаца социалистически яхь яьржай КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленуми СССР Лакхехьарча Совета 8-гIа сесси хиначул тIехьагIа совхоза механизаторашта юкъе. Шоай низ кхобергбоацаш ба уж пятилетка кхоалагIча шера коллектива хьалхашка латта декхараш кхоачашдара.

А. ПУГИЕВ,
«Назрановский» совхоза керттера инженер.

ДИКА КЪАХЬЕГАМА ЛЕР ЙИТАЙ

Шоай декхараш дика кхоачашдеш шофераш дукха ба «Чечингсельстрой» треста чуйоагIача автотранспортни конторе. Предприяте дикагIа лоархIачарех цаI я аз кулгалду автопоезда бригада. Цунна чIоагIа аьттув болаш хилар дIадаха юбилейни шу. Массехк бутт ханал хьалха кхоачашйир бригадас халкъа боахама мухьаш дIа-юха кхахьара пятилетка хьалхарча шин шера план. Заданел совгIа дIа-юха дихьад эзараш тоннаш мухьаш. Эггара хьалха шин шера задани кхоачашъяьрех ба бригадера водителаш Хуртаев Шамиль, Абдулаев Имран, Гучигов ЯрагIи, Рудеев Виктор, кхыбараш.

Сона сайна къаьстта беркатеи белгалеи долаш чакхдаьлар юбилейни шу. Ханал кхо бутт хьалха кхоачашйир аз халкъа боахама мухьаш дIа-хьа дахьара пятилетка хьалхарча шин шера план. Из шу чакхдалалехьа республикерча районашка хьалъеш йола гIишлош йолча дIа-хьа йихьар цаI-ах эзар гаргга тонн гIишлон материалаш. ХIанз аз лелаеча ЗИЛ-133 № 63 — 58 ЧИЗ йолча машинаца бIаь эзар километр никъ баь ваьлар со соахка автомашина цхьаккха тайпа ремонт а ца еш. Ремонт ца еш кхы а итташ эзараш километраш е лерхIаш а ва. Дукха дизельни доагор кходир, нормагIа йоагIача ханал дукхагIа болх байтаб чархашка ца хувцаш.

Иштта хьинаре къахьегаш башха - дика толамаш дахарах, профсоюза цехкома председатела, месткома члена балха тIа дика каяларах сона елар ВЦСПС сийлен Знак. Октябра 60 шу дуза ЦIей дездеча хана «Чечингсельстрой» треста сийлен книжка тIа дIаязйир са цIи. Иштта сона елар «Социалистически яхье котваьннар» яха сийлен Знак.

Кхы а беркатегIа долаш чакхдаккха лерхI аз а са бригада а пятилетка кхоалагIа шу.

Ш. ИЗНАУРОВ,
«Чечингсельстрой» треста АТК шофер.

Шурий тоатолаш оаха ду

ДIадаьнна шу Iалаьмате боккхача лоархIаме дар берригача советски наха шийна чухь хиннача исторически событешца. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизар, СССР керда Конституци тIаэцар, юхера а, декабрь бетта КПСС ЦК Пленуме а, СССР Лакхехьарча Совета ессе а кердача шера халкъа боахам дегIабоалабара плани мехка бюджети ювцар а чIоагIъяра—уж боккхача лоархIаме гIулакхаш дIахо наьха вахар тоадара, хоздара хьожадаь да. Цудухьа кхетаде хала дац советски халкъо айденнача хьинарца хьегаш дола къа.

Шу долалуча хана, социалистически декхараш тха хьайбаш леладерашца тIаэцаш, аз дош делар хIара Iаттагара 2 эзар килограмм шура яккха, планагIа 1750 килограмм йолча. Тхоашта юкъе шерра социалистически яхь а йоаржаяь, баьча балхо дуккха лакхагIа хьокхамаш дахийтар — айса деннача дешал тIех со итт бетта а яьлар, хIаьта шу чакхдаллалца яьккхар — 2600 килограмм совгIа шура хIара Iаттагара. Юкъера лаьрхIача хIара Iатто дийнахьа лу шура (деттараш а ца деттараш а лаьрхIача) 7 килограммага кхоач.

Дика толамаш даьхад са новкъосташа а. Масала, дояркаша Ахриева Маккас, Юнусова Яхе, Китиева Любас хIара Iаттагара яьккхай 2 эзарнел совгIа килограмм шура. Иштта кхы а ба коллективе болхлой.

ХIаране дикагIа хьокхамаш даха гIерташ болх барах пачхьалкхенга шура йоккхара план толаме кхоачашъяьй тха совхоза-техникума: дIаеннай 300 тонн шура.

Балха толамаш даха новкъостал ду цIенхаштта йоаржаяьча социалистически яхьо, доаханна гIулакх делга тоадаро, наьха бехктокхам лакхбаларо. Оаха каст-каста Цеча уголоке вIашагI а кхийтте дувц тхой балхах, дикагIбарий опытах, коллектива декхарех дола дешаш.

Укх шера хьайбаш толаме Iангара дахара де дезараш дувцаш парте Центральни Комитетеи СССР Министрий Советеи соцам ларде а болаш, оттабаьб партийнии профсоюзнии организацеша коллектива юкъера кхетама болх. ХIара болхлочо социалистически яхье хаддаш дола декхар оттадаьд шийна хьалхашка.

ДIадаьннача шера 3-ча квартала итогех тха коллектива еннай парте Назрановски райкомеи, райисполкомеи, комсомола райкомеи карара кара тела ЦIе байракх. Из тхоашкара дIа ца ялийта лаьрхIад оаха.

Кердача шераца дувзаденна ер къамаьл нийсденнадолаш, фермера сай новкъостий а иштта районера хьайбаш леладераш а цу шераца даькъала бувцеи керда къахьегама толамаш цар дахар ловлгеи ала безам ба са.

Л. ГАНДАРОВА,
Назрановски совхоз-техникума ферма доярка.

Парте шиъ гIончий лерхI йоазонхоех. ИттлагIча пятилетке а цу пятилетка тахан хьахиннача кхоалагIча шера а Советски Союза халкъа боахам дегIабоалабелга санна дола доккха декхар хьалхашка эттача хана фу де декхарийла ба гIончий? Цу деша маIанах шийх хьадоал цу хаттара дола жоп. Уж декхарийла ба ерригача торонех пайда а эцаш партенеи халкъаи гIо де, новкъостал де. Книжкаш дешараштa ма-эшшара дика произведенеш язъяра даькъе дикка камаьхал яьннай дIадахача шера вайнаьха йоазонхой а. Цунна тешал деш да шу чакхдоаллаш Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указах Ахматова Раисана, Яндиев Жамалдийна, Боков Ахьмада, Айдамиров Абузара «халкъа поэт», «халкъа йоазонхо» яха сийлен цIераш ялар. Иштта белгалдаккха доагIа Боков Ахьмада «Цlийенна сайре» яха роман эрсий меттала Москве «Роман-газета» тIа арадалар а.

ГIалгIай меттала араьннай книжкаш дешараш кIоаргга тешабеш, царна хьехам луш, дикадар де а водар дита а цар дог оттийташ йола дукха а произведенеш. Сона хетаргахьа, царна цIераш яха мегаргья Боков Ахьмада, Плиев МахьмадСаIида, Чахкиев СаIида романий, Ведзижев Ахьмада повестийи дувцарийи, Яндиев Жамалдий, Озиев Салмана, Хамхоев Ахьмада, Гагиев Гирихана, иштта кхыбарий поэзе. Книжкаш дешараша безаме тIаийцай гIалгIай литературана керда юкъебаьхкача Галаев Хьасана, Плиев Амира, Кодзоев Тимура, Торшхоев ИбрахIама, иштта кхыбарий поэтически а прозаически а произведенеш. Вай литература дIахо дегIадара геттара боккхача лоархIаме да араьнна произведенеш тохкаш, йоашхаш, нийслу кхоачамбоацараш белгалдоахаш литературоведаша Мальсагов Абоси Дахкильгов ИбрахIамеи ду балхаш.

Дерригача дунеи тIарча халкъашта бокъонца болча иразага бода никъ боахаш, доллача хIаманга низ кхоачаш, цIенача дегашца, сийрдача хьаькъалца, турпала маьженашца чуйнна коммунизм хьалъеш боахка дуккхача къамех бола советски нах, уж къахьегама турпалаш, царна шоашта а шоаш бовзарг а болаш, шоай произведенешка ма-барра хьахьоккхилга, вай вахар хоздеш, Даьхен ганзаш ебаеш боаххача къахьегамхошта боагIача тайпара духовни кхача лоаттабелга, цхьаццаболча наьха кхетам чура хIанз а дIадаланза долча дIаяхача замах юхедисача зуламерча гIулакхашта духьала лира къовсам лоаттабелга, кердадар, кхоана хила дезар хьа а лохаш, цунна нах тIаберзабелга — иштта да парте йоазонхошта хьалхашка оттаду керттера декхараш. Вай йоазонхоша уж кхоачаш а дергда.

Тахан накъадаьккха додача «къаьнача» шерах кала дезаш дац вай. Цунах даьнна беркат дог Iаббаш дукха да. Цу шерах, иштта мара, хьага дезаш а дац вай—вайна ша мо шаьра хов хьаотта Керда шу, 1978-гIа шу кхы а беркатегIа, камаьршагIа, дIаьхегIа, хозагIа хургдолга. Цудухьа аьннад поэта:

...Низах дизза керда доагIар
БочагI да вай
Накъадаьккха додачул,
Сийрда кхоане гаргаозаш,
Вахар тоадеш
Боаккхаргба цо цхьаькха мул...

— Дика шу дар хьо, долле дIагIо, — ях вай дIадодача 1977-ча шерага.

— Дерригача дунеи тIарча къахьегамхошта аьттув болаш, дIа мел доладаьча дикача гIулакхах камаьхал йоалаш, машаре, даькъала шу хилда хьо!—ях вай керда хьаэттача 1978-ча шерага.

БIубенна хьалхашкахьа гIа боаккхаш долле хьо, 1978 шу! Никъ даькъала хилба хьа, Керда шу!

ОСМИЕВ Хьамзат,
йоазонхо.

МОСКВА. Керда шу хьатIакхоачаш Москверча кердача пхьан районе ваха лаьрхIа араваьнна ГIор-Дади Матвееске кхаьчар. Цига цунна бIаргаяйра шера улицаш, цIена цIенош, дерригаш лакхен, хозен. ХIара цIагIа хоза кийчъяь квартираш. Берашта хьалъяьй школаш, детсадаш. ЦIеной коашка лаьрххIа берашта ловза яь площадкаш.

ГIор-Дадена чIоагIа езаелар из моттиг.

СУРТА ТIА: ГIор-Дади чIоагIа раьза ва москвичаша хьалдаьча цIеношта.

Р. ДЕНИСОВЕИ
Н. МАЛЫШЕВЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

«Паччахьалкхено дезал лорабу. Саг яр-яхар чIоагIду кхалсагеи маIача сагеи лоIамагIа уж вIаши барта а болаш; сесаг а мар а дезале цхьатарра бокъо йолаш ба».
(СССР Конституце 53-ча статья тIара).

ЧЕРНОВИЦКИ ОБЛАСТЬ. Дукхача халкъий традицеш чулоацаш да Буковине хIанзара саг яр-яхара Iаьдалаш. Къаман хоза костюмаш, хоза кийчдаь цIенош, музыкантий безаме мелодеш, зIамигача сагеи нускалеи безамя барт-цхьоагIон — из деррига ларде а латташ хьахул керда къона дезал.

Путильски районерча Шепот яхача юртарча «Советский пограничник» яхача колхоза шофера Вотинов Александра юртсовета бухгалтер Дутчак Ольга йоалаеча дийнахьа.

И. СВЕРИДА сурт.
ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

Тахан—Куба Республика къаман цIей—кортамукъален Ди

ТКЪОАЛАГIЧА ШЕРА ЧУ ЙОЛАШ

Шийна гонахьара Мексикански залива хиш а, тропикай къаьга бIьцовгIаш а, къаьнара архитектурии памятникаш а лоа санна сигала даха латта лоа санна цIенош а тIехьа таханара Гаванна—дезача денна кийчъенна я. Кердача шера хьалхарча дийнахьа чIоагIIа деэдеш белгалдоаккх вежарашха йолча социалистически Кубай халкъо къаман цIей-кортамукъален Ди. 19 шу дIададьннад дега империалистически хьигоама, империалистически хьисапе йола Батиста диктатура тIера дIа а яьккха, гIайттарий бIу гIозъяьннача Гаване чукхаьчача денз.

Хоза кийчъяьча кубински гораша къаьгта хьахьокх тахан беррига мехко йоаккха ха. Плакаташ тIа, стендаш тIа, йоккхийча панцош тIа эггара дукхагIа бIаргаго йиш я цифраш: «60»—Сийлахьйоккхача Октябрьски социалистически революце яьнна ха, «19» — кубински революце яьнна ха, «78» — лаьрххIа хержача Гаване кагирхойи студентийн XI Дерригдунен фестиваль хургйола шу.

Ше хьахиннача укх юбилейни шера чу майрен чIоагIIеи гIабоахаш йоал вежарашха йола Куба. ХIанз лаьгIденнад ПаргIатон гIайрен тIа социалистически общество хьалъюлургьяц яхаш дийца хабараш. Тахан деррига дунено бакъдаь тIайийцад Кубай толамаш.

Чоалхане никъ хьаба бийзаб кубински революце. Континенте эггара хьалха цу мехко хержаб бокъонца йолча къамани социальнии кортмукъален никъ. Къоабалваь тIайийна лидер Фидель Кастро керте латтача. Шин авангарда — Коммунистически парте кулгалца паргIатача Кубай къахьегамхоша тIехъ шу гаргга мара йоацача хана доккхий толамаш даьхад. Цар мах бара алхха ихьайола даннеш йоалайнча кхоачам ба. Еррига къаман продукци дукхагIа яхара темпаш 1971 шерагара 1975 шерагара кхаччалца йолча юкъагIа шера 10 процент совгIа хиннай. Революци яхалехьарча ханаца нийсдича хIара шера доаккха никель шозза дукхагIа хиннад, мехкдаьтта продукташ шера 3,6 миллион тоннагара 5,9 миллион тоннага кхоачаш дукхагIа хьаю, электроэнерги 2550 миллион киловатт-сахьатагара 6500 миллион киловатт-сахьатага кхоачаш дукхагIа йоаккх, болат 24 эзар тоннагара 240 эзар тоннага кхоачаш дукхагIа лоаладу, удобренеш 195 эзар тоннагара цхьа миллионага кхоачаш дукхагIа хьаю, цемент — хIара шера 743 эзар тоннагара ши миллион тоннага кхоачаш. ДIаяхача пятилетка цхьадола хьоккхамаш иштта да.

ХIаьта дIадахача шеро фу денад Кубайна? ДIахо из дегIаяра перспективаш миштай?

ДIадахача 1977 шера болх бе йолаялийтай город Ольгинера эрз хьокха комбинаташ арахеца керда завод. Цун коанаIарех хIанзле а араяьннай 60 машин. 1978 шера 300 арахецаргья уж, 1979 шера — 480, 1980 шера — 600. Реконструкци еш латт Моарчеи Никарорчеи никелеви заводашта, Пунта-Горде хьалъе йолаяьй шера 30 эзар тонн никели кобальти арахеца низ кхоачарг болаш йола горно-металлургически комплекс. Пинос яхача гIайрен тIа хьалъяьяьннай 25,6 эзар киловатт низ бола ТЭС. Проектни низага кхаьчай из Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дузаш. Иштта цIей хьатIакхоачаш хьалъяьяьннай къаман энергетически система лард лоархIаш йола Мариелера Санта-Кларе йодаш йола высоковольтни линии. Из лини болх бе йолаялийтаро йиш хилийтай электроэнерги город Мариелера республика центральнии малхбоалехьарчеи районашка яхийта. ДIахо реконструкци еш латт Гавана — Сантьяго-де-Кубяна юкъерча машинаьякъа, кубински столицерча причалашта. Кийчон балхаш деш латт Сьенфуэгосе 440 мегаватт низ бола атомни электростанци хьалъяра.

Кубински революце котало яьккхача дийнахьа денз дIадахача цу деррига 19 шера марксизма-ленинизман пролетарски интернационализман принципашта тешаме йола Советски Союз массаза я вежарашха йолча Кубайна лалла хиннай. СССР-о шийна болча аьттон духьа доацаш цунна массе оагIорахьара новкъостал да а даьд, хIанз а ду экономика дегIайоалаяра, оборонин низ чIоагIбара, дунен халкъашта юкъера позицеш чIоагIъяра. Кердача лагIа тIа йоалаш айенная аьнна ала мегаргдолаш я шин мехка юкъмоттиг. Уж бувзамаш бе-бе оагIош дукхагIа чулоацаш хиннад, кIоаргденнад, хIаьта из гуш да, масала, шин оагIорахьареи дуккхача оагIошкахьареи цхьана леладеча гIулакхий дешаш комплексни плана боарамагIеи къестадара, хIара мехка Iалама ресурсех пайда дикагIа эцара гIулакха СССР-ана санна, иштта кхыча социалистически мехкашца я халкъа боахама планашта координаци еш хиларах.

Советско-кубински доттагIали цхьана леладу гIулакхаши вIаштIехьдахараи дегIаккхувлараи керттера дакъа кхоач КПСС-агеи Кубай Коммунистически партегеи — из я советско-кубински юкъмоттиг чIоагIеи йохаргйоацаши хургхилара тешам луш йола лоархIамегIара фактор. Вай мехкий коммунистически партеша, правительстваша, халкъаша цхьана къахьегар бахьан долаш хьаьй вахара сррига оагIош чулоацаш йола цхьана леладеча советско-кубински гIулакхий эффективни механизм.

...Ший мукъагIа а йолаш яхаш ше хьайоагIача 20-ча шера чуйол Куба Республика. Маьлха сердалонагIа леп селаIада дараш санна дола плакатий басараш, сайренашка къаьгта сийрда лелх бе-бе бесаш дола транспаранташ Цулухьа, символически вIаши уллуллув латтача «60», «19» цифрашка, «Аврора» яхача легендарни крейсереи «Гранма» яхача турпалча яхтаи сурташка хьежача, бIаргашта бIаргагуш дог теш марксизма-ленинизма идеяш лергйоацаши массаза а котъювла низ болаши хиларах, мехкашкеи континенташкеи гIолла уж толаме лелаш хиларах.

Вежарашха болча мехка деза долча укх дийнахьа советски наха цIенача дег тIара лов ПаргIатон гIайрен турпалча халкъо керда вахар хьалдеча, социализма позицеш Малхбузехьарча полушаре дIахо чIоагIъеча кхы а доккхагIа толамаш дахар.

С. ЧУРКИН.
(АПН)

КАНИКУЛИЙ ДЕНОШКА

М. Ю. ЛЕРМОНТОВА ЦIЕРАГIЧА ЭРСИЙ ДРАМАТИЧЕСКИ ТЕАТРЕ

Дешархошта лаьрхIа укхаза кийчъяьй Л. Устинова «Белоснежкеи ворхI гноми» яха кердача шерара спектакль. Спектакль оттаяьр а музыкальни кийчо яьр а ва Гуревич Игорь, художественни кийчо яьр Нохч-ГIалгIай АССР искусствай заслуженни деятель Словинг Александр ва. Дукха да спектакле халхараш. Уж оттадаьд балетмейстера Идрисов Суламбекя.

Фойе латтача Кердача шерарча елкана гонахьа спектакль йолаялалехьа а йистеяьначул тIехьагIа а сакъердам хургба.

Х. НУРАДИЛОВА ЦIЕРАГIЧА ДРАМАТИЧЕСКИ ТЕАТРЕ

«Бременски музыканташ» — иштта цIи йолаш я театра коллективо берашта оттаяь сакъердаме спектакль. Из оттаяьр театра керттера режиссер, Нохч - ГIалгIай АССР искусствай заслуженни деятель, РСФСР паччахьалкхен преме лауреат Хакишев Руслан ва.

РЕСПУБЛИКАНСКИ ТЕНИКИИ ТЕАТРЕ

Шоай дикача доттагIашта йоккхеи сакъердамеи кердача шерара программа кийчъяьй театра коллективо. Елка йисте берашца хургва ГIор - Дадеи Снегурочкеи. Цар берашца цхьана иллеш доахаргда, халхараш дергда, тайп - тайпара ловзараш, аттракционаш чакхйоахаргья.

Иштта берашта укхаза гойтаргья «ЦаI массавена тIехьа, массавар цхьаннена тIехьа» яха спектакль.

РЕСПУБЛИКАНСКИ ПИОНЕРИИИ ШКОЛЬНИКИИИ ДВОРЕЦЕ

Хоза сакъердам кийчбаьб укхаза берашта. ГIор - Дадецеи Снегурочкацеи халхараш деш, иллеш доахаш, хороводаш еш хургба уж. ХIаьта лакхерча классай дешархошта Кердача шерара сайренаш хургья. «Кердача шерара селкъа» яхаш я Двореца кружковцаша оттаяь спектакль.

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIЧА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦЕ

Тайп-тайпара сакъердаме хIамаш хьеж укхаза дешархошка: халхараш, иллеш, хороводаш, ГIор - Дадецареи Снегурочкацареи вIашагIкхетараш, керда шу тIаэар деэдар, къаьна шу накъадаккхар.

Иштта кхы цхьаькха совгIат а хьеж берашка — «Баба-Яга цIакхачар» —иштта цIи йолаш я берашта кийчъяь спектакль.

ГРОЗНЕНСКИ ЦИРКЕ

Кердача шера хетадаь цIей кийчдаьд шоана бераш цирка болхлоша а. Укхаза шуга хьеж елка гонахьара ловзараш, хороводаш, халхараш.

«Кердача шерара фантазеш» яхаш я Московски аттракционий цирка цIи хезача артисташа дакъа лоацаш хургйола программа. Артиста Павленко Николая кийчъяь «Шокъаш» яхеи Туркменски ССР халкъа артиста Ходжабаев Довлета «Джигиты» яхеи аттракционаш хьеж шуга.

Цул совгIа, дукха тайп - тайпара сакъердамеи тамашийнеи трюкаш гойтаргья шоана цирка артисташа. Шуна хургдолча вIашагIкхетарга хьежаш ба ГIор - Дадеи Снегурочкеи.

* * *

Цу тайппара цхьаннахьа а дицденадац бераш Дешархой каникулаш чакхъяллалца йолча хана города а кхычахьарча а массайолча культура дворецашка, клубашка, паркашка Кердача шерара елкаш хургья. Царца гонахьа — ловзараш, халхараш, аттракционаш Бизбалийтабац шоай зIамагIбола доттагIай кинотеатра болхлоша а. Царна лаьрхIа эггара дикагIдола берий фильмаш гойтаргда цар.

Массанахьа а Кердача шера белам, сакъердам

Тха интервью

ХАЛКЪА ГIУЛАКХ ДАР— БЕХКТОКХАМЕ ДЕКХАР

Керда шу тIакхачале хьалха тха корреспондент вIашагIкхийттар юбилейни шера Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артист яха цIи хьожаяьча «Вайнах» яхача паччахьалкхен ансамбла артиста Могушков Ахьмадаца. Сийлола цIи хьожаярца а кердача шераца а из даькъала а вийца, цунга массехк хаттар дир газета болхлочо.

— Фу лер йитай хьа вахаре дIададахача юбилейни шеро?

— ДIадахача шера са вахаре а ансамбла исторе чухь а эггара лоархIамегIа лаьрхIа дезаш гIулакх да—Къулбехьен Африке тха хиина гастролеш. Цига оаха гойтар 30 концерт. Иштта, Мозамбике оаха дакъа лаьцар Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара хетаяь хиннача мозамбикско-советски доттагIала декаде. Цунах халкъий доттагIала манифестаци хилар ала доагIа. Цига оаха хьеккхар тайп-тайпара йола программа. Къаьстта дика тIаийцар зрителаша «Вайнаьха сигален кIал», «Шериповцаш», «ЖIаьуй» яха хореографически композицеш, «Мехкарий лирически халхар», иштта кхы йола номераш. Моттигерча кепайоазоно а лакха мах бир тха искусствана. ВIалла а дицлургдац сона тха коллективана африканцаша даь хинна хьошал. Оаха а тхоашта доагIача даькъе низ тIаьбахийтар концерташ ма-хулла сакъердамегIеи дикагIеи хилийтара. Ииттача гаьнарча гастролешка шозлагIа хилар тха ансамбль. Цул хьалхагIа Сирен Иорданеи даха а хилар тхо.

Массанахьа лакха мах беш тIаийцар «Вайнах» ансамбла артистий искусство.

Иштта са дега тоам беш хилар Сийлахьйоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизар деэдаьчеи вай вахара Керттера Закон — керда Конституци тIаийцачеи шера са новкъосташта артисташта Айдамиров Сайденеи, Ибрагимова Маретаи, иштта сонеи «Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артист» яха сийлен цIи ялар.

1975 шера культпросветучилище чакхъяьккхачул тIехьагIа ансамбле аз болх бу ши шуи ах шуи мара дац. Цулухьа лоацача юкъа, сай балхах лакха мах баро сона тIадохк бехктокхаме декхараш. ХIаьта цу цIера сий лакха лоаттаде а хьожаргва со.

Сай болх а ансамбла коллектив а сона дукха еза. Мелла вай аьлча а халхара мотт — юкъара мотт ба, из массане кхетабеш а ба. Цун тешал ду ансамбла коллективо еча гастролеша.

Шоай коллектива а хьай а творчески планех лаьца дувцал, Ахьмад.

ХIанз укх карарча хана тхо татагIа кийчо ергйолаш да Москве П. И. Чайковске цIерагIча концертни зале чакхъяргйолча Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара хетаяьча халхара ансамблай Дерригроссийски конкурса 2-ча туре. Цига дакъа лоацаш хургья массайола халхара ансамблаш. Цу юкъе «Лезгинка», «Кабардинка», «Алан» яхараш а йолаш. Цига хьалхаяьннача ансамбла коллектива лургья конкурса лауреат яха цIи. Из яккха дага я тха коллектив. Цу гIулакха тхоай еррига говзал тIаяхийта кийчо ергья оаха.

Оалаш да Кердача шера керда совгIаташ доагIа аьле. Цулухьа Кердача шера керда халхараш кийчде, хьожаргва со, шоана дега тоам хургболаш.

Газет дешарашка фу ала лов хьона?

Са безам ба «Сердало» дешараш, дег тIара уж могаш-маьрша хилар а ловш. Кердача шераца даькъала бувца. Дика мел дар дахьалда шоана Кердача, 1978 шеро.

Интервью йийцар Р. ЯНДИЕВА.

АХИЛЬГОВ Микаьил

IАН ХЬАША

БIайхача барта сийгаш санна,
Лай чоалпиигаш лаьтта
лег.
Арар гаьнаш шелаенна.
IIIоахъяла гIерташ дIа-са эг.
Корсамаш латт можмаш
техка,
Уйла еш цхьа гIайгIане.
ЩIайзача шелало кора
кизгаш тIа,
Сурташ дехк говзаме.
Дото гизгаш фоартах эхка,
Безаме вай цIенош латт.
Гувна тIара соалоз хеккаш,
Бераш Iанна гIаддахад.
Ара, коа тIа, — массе
метте,
КIай чокхи Iотесса гу.
Даггар корах цIелг а
бетташ,
АргIага хьежа керда шу.

М.-С. ПЛИЕВ

ВО ДЕ ВЕЛЧА—ДИКА

ДУВЦАР

ДоттагI ва са. А, нийсагIа аьлча моастагI. Фу дувц аз?! Хетаргахьа, со гIалат ва. ХIана аьлча, из са — из а вож а хуландаь. Цкъа-лета, из бIарга ца вайча со Iелац. Везара белгало еций из? ШозлагIа-лета, тхо вIашагIкхетий, дов ца доалаш дIа-юха а къастац. Бакъдар дувце тха дов дIаьха хилац. Iовдалча наха мара мича леладу дIаьхденна довнаш. Вай даьша а ма яьхадий: «Iовдалча нахаца гаргало хулачул хьаькъал долча нахаца дов хилда». Из фу яхилга да аьлча, из да Iовдалча нахацарча гаргалонах тIаккха хаьда а ца боалаш бален - гIайгIеи хулга. Хьаькъал долчо-м, ше бекке волча хIаманна кIал а этте, «Со укхаза бехке ва», оал. Оаха а далийтац тхоай дов гаьна. ВIаши тара тхоах цхьанне телефон тох. Ховдалара шоана мича хана? Ах бийса яьлча. Тоха а хьан тох? Ше бекха лоархIачо тоххх. Къамаьл-м дIаьхлу цхьаншин сахьата, бекх хьан болаш дов даьннад къоастадаь ца доалаш. Боккъалдар шоана дезе, дIахалаш, дукхагIча даькъе бекхе-м са доттагI Асхьаб хул. ХIаьта а наг-нагахьа аз се а лоархI бекхе. Хоза мичад масса хана доттагI бекхе велга.

Къайле йоацаш аргда аз шуга. Са доттагI вий, из тайпа цхьаькха лаха хала да йоккхача Россе. Эхь-эздел, гIулакх, сабар да. Болх дика бу, наха лоархIаш ва. Гаргало, къаьстта устцIаьшцар яр цо санна лелаеш кхы цхьаькха вац. Нагахьа мара а водац ше царцига. Iа верах уст-наннеи устдаьнеи духьал гIоргволаш а вац.

— Из хIанад хьа? — ях аз Асхьабага, — Вокха а хилча, дезал а кхийча духьал ваха везар боккхийча нака.

— ХIай! АшхIадора гIоргвацар Iа сона топаш хьатIатохарах-м! — йоах цо, — Аз фу дувцаргда царца? «Ер ишта хила дезеи ер вешта хила дезари» сона эшаш дац. Цар даьна оале а са йист хила йиш мачий. Цар чудоргдоацар оале, со аланза Iелургвоацилга хьона а хов... Со визза гIалгIа ва, — оал цо.

Цхьа во хIама доал са доттагIчох. Вешта, да-м шиъ-кхоъ да уж. МоллагIа саг Iа могавой бе а вац, цунах ала во хIама дIададилла уллачара хьаэца санна корадоагIа цунна. Балха тIа сага совгIат е преми, хьаштдале «заслуженный» яха цIи лой, цIи йоал. Уж тайпа хIамаш эггара хьалха цунна ца елча кхычов яла тха начальник вахьа а вахьац. «Шоашта мавозий шоана из» аьле ши кулг хьалкхосс цо.

Цкъа лоторейни билетах холодильник яьккхар тха новкъосто. Кхойтта шу даьннад цу хана денз. ХIанз а оал цо из яьккхача Юсапага:

— Юсап, из хьа холодильник йолаш йий? — Iоттар еш велалургва тIаккха.

Цул тIехьагIа ше шозза холодильник хийцаяле а вокхо жоп лу:

— Э-х, Асхьаб, уж лоторейни билетех тела хIамаш экспорта хьожаяьрех я. Из-м бIаь шу даьлча а латтаргья.

Бакъда, тамашне да цхьаькха. МоллагIа яь а со цунна новкъарло, ца тоам бе волий, аз даьчох цунна тоам хул, зе де воле — пайда хул. Тхо шиъ вайзача дийнахьа денз иштта хьа а доагIа. Укх тIехьарча хана а нийсделар иштта.

Дукха ха йоаццаш хьавоагIа со стадион «Динамо» йолчча гIолла. Со дIахьежача очередаш я-кх йиъ кассе, адамаш да хьона цецваллал.

Чехкка дIатIаьвахар со очередах латтарашта.

— Мала воагIа вайцига? — хаьттар аз.

— Мишта мала воагIа. «Спринт» яха лотерейни билеташта латт тхо-м, — жоп делар цхьан вокхача саго. Со дIахьежача пачкаех ийдора наха билеташ. ХIаьтта хьайийца алапи доаллар са киса. Хургхургда-кх, аьнна, итт тум бе деллар аз. Цхьа сахьат даьннача гIолла ши бIаь билет чудоалла пачка хьайийцар аз.

Чу а вена, тIера хIама дIа а яьккха, Iохайра со билеташка хьажа.. Кхо соми, тIаккха пхи соми, цхьа иттех юха хувца йиш йола «Спринт» яха билеташи мара хIама яьккханзар аз. АхIа-а, аьнна уйла йир аз, ер Асхьаб дакъа воацаш дита йиш яц.

«ГIозваьнна» балха вера со шоллагIча дийнахьа.

— Эъ! — аьлар Асхьаба, — хьо ма-чIоагIа велар даьнна ва. — Тхьайсача хи тIа-м кхаьчавац хьо?

— Тхьайсача хин болх хац сона. «Жигули-м» яьккхай, — аьлар аз. — Истол са чотах да тховсара.

Асхьаба бос дIабахар. Тlехьа чулийлхача новкъосташа даькъал вийцар со «кхадж» барца. Ишта а вешта а литр коньяк эца йийзар, кхоаллача хIаманна-м дукха зе даьдацар аз, алкоголико мо мара.

Пела молаш а кад хоастабеш а велар ца доалаш цхьа Асхьаб мара вацар. Юкъ-юкъе йист-м хулар из а.

— Хьа маца кхоачаргья из...

— Из хьакхачале-м, моцагIа Цагена яьхачоа а дайна, лергвий а мича хов. Лалла а ца хайча фу дергда цох? — оалар цо. Цун дIа-юха хьажар даха дог доацаш цхьа эза хIама ейнача сага дар санна дар. Цунах кхета а кхеташ доттагIий белар.

ШоллагIча дийнахьа со балха хьавеча, тхов тIера дIабахача санна белаши вIаши цIогIарч детташи ба-кх новкъостий.

— Фу хиннад укхаза, болх беш дециий шо? — хетт аз.

— Ай, дIавала, — йоах Салмана, — Асхьаба машин яьккхай. — Воай мол-а-а-ш дIалеларгда вай!

— Фу!! — ях аз.

— Асхьаба «Газ-24» «Волга» яьккхай, ва къонах! Хьа «Жигули» фуй?! — йоах Товсе.

Сай карара цхьа хIама Iоежача санна хийттар сона. «Аз яьккхаяц шоана! Яьккхаяц!» аьнна мухь тоха дог эттар. Цу ханна, тха начальника кабинетера аравоагIаш ва-кх Асхьаб, юххера кхала гуш вела а велаш. Велар-м аз тIехьагIа мара зензар, билето тIаувзар са бIаргаш.

— Хувций Iа?! — хьахьокх сога сийна-цIе билет ши бIаь ийцача сога ца кхаьча, даькъаза билет.

— Хувцац даьра! — ях аз. — Аз ийца децаре, эцарг а дацар Iа ужI..

Иштта хул массаза а, со цунна во де велча — дика хулаш. ХIанз денз дикаш де лаьрхIад аз Асхьаба. Хьанна хов, дика де велча во хилар дог доахкх. ТIаккха пайда бе велча зе а ма хургдий цунна.

Сийсара саррахьа кердача шераца со даькъала вувцаш Асхьаба йоах:

— ЭхIей! — Со Iехаве венаварий хьо, Iайха итт тума хьалленгандаь? Иштта ухалба хьа кхадж массаза а. IотIа а ма ховргвац хьо, са машина!

— Даьра Iо тIа-м хьо а ховргвац! — ях аз.

— ХIана? — йоах цо бос дIа а бодаш.

— «Газ-24» тикашка йохкаш а яц, е яьккхачоа хьалуш а яц, — ях аз, — цун мах-м хьалургба хьона.

— Мишта яц?! — Iаь, ма эхь доацаш саг ва-кх хьо. БIаргашта гуш харц лув-кх хьо! — йоах цо, аз аьнначо шек ваьккха.

Полтув тIаювха эттар из сберкассе ваха.

Январера хаоттам

Декабрь бетта юкъера лаьрхIача фегара температура —4 градус хиннай, дуккхача шерашка 0,8 градус мара ца хиннача. Эггара лакхагIа йолча хана +9,2, лохагIа йолча хана — 19,5 градус йолаш хиннай. Йоачан хиннай нормал шозза кIезигагIа.

Январь бетта юкъера лаьрхIача республике гIолла фегара температура хила тарлу 3—5 градус шелал йолаш. Эггара лакхагIа йолча хана 14—16 градус йIовхали, лохъеннача хана 30—32 градус шелали йолаш хила тарлу. Йоачан хила тарлу 15—20 мм.

СССР Гидрометцентро беча хоамах январь бетта юкъера лаьрхIача фегара температура нормал лохагIа хила тарлу. Бетта хургйола йоачан 10—20 мм.

Хьалхарча декаде температура кIезиг - дукха хувцаяла тарлу, бийсана 2—7 градусагара 7—12 градусага кхоачаш шелал а йолаш, дийнахьа 0—5 градус йIовхалгара 1—6 градус шелалга кхоачаш. ШоллагIчеи кхоалагIчеи декадашка шийлагIа хила тарлу, фегара температура бийсана 7—12 градусагара 24—29 градусага кхоачаш шелал, дийнахьа +1 —4 градусагара 15—20 градус шелалга кхоачаш.

Метеостанция.

Газета аргIанара номер араяргья 5-ча январе.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

2 январь.
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.30 — Iуйранара гимнастика. 8.50 — «Незнайка маьлха городе» яхача телевизионни дукха серийни мультфильма премьера. «Эргалонаш йолаю» яха 3-гIа сери. 9.10 — «Лай чолпаш хьувз». Берий коллективий выступлени. 9.40 — «Мираж». Телевизионни художественни фильм. 11.15 — Къилбаседа халкъий артистий концерт. 14.30 — Документальни фильмай программа. 15.40 — Низбараш, майрабараш, кадайбараш. 16.10 — «Искусства мастераша — берашта». 16.50 — «Лэсси» телевизионни дукха серийни художественни фильм (США). «Чаран Банана» 1-гIа сери, «Лэсси а чайтонг а» 2-гIа сери, «Тувлабенна Iаьхарг» 3-гIа сери. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «ХIара сурта тIа малх ба». 18.30 — Пятницке цIерагIча Паччахьалкхен Академически эрсий хора концерт. 19.10 — «1978-ча шерага доалаш». 19.55 — «Сиха баьнна аьттув» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Искусства мастерий а артистически кагирхой а концерт. Йистедаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Берашта дола мультфильм. 18.15 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.35 — «ТIехье» телевизионни документальни фильм. 18.50 — КПСС Центральни Комитета (1977 ш.) декабрьски Пленума решенеш — вахаре» (нохчий меттала). 19.05 — Киножурнал. 19.15 — «Лоаман Iуйре» яхача литературно-художественни журнала обзор (гIалгIай меттала). 19.25 — Школьни каникулий деношка. «Цхьатарра нийса бокъо йолаш къамаьлаш дар» документальни фильм. Йистедаьлча — хоамаш, реклама.

3 январь.
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.30 — Iуйранара гимнастика. 8.50 — «Незнайка маьлха городе» яхача телевизионни дукха серийни мультфильма премьера. «Вадар» 4-гIа сери. 9.10 — «Московски дешархоша дIаеш советски поэтий стихаш». 9.40 — «Сиха баьнна аьттув» телевизионни художественни фильм. 10.45 — «Дийнача хIамай дунен тIа». 14.30 — Документальни фильмай программа. 15.00 — «Седкъий дагардар». Телевизионни журнал. 15.45 — «Самукъане поташ». Концерт-конкурс. 16.45 — «Лэсси» телевизионни дукха серийни художественни фильм. «Лэсси а вкха дийна хIамаш а» 4-гIа сери. «Лэсси пхьагалаш кIалхарайоах» 5-гIа сери. ВиьлагIча Генриха бархIлагIа вахар» 6-гIа сери. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Деррига хар лов сона». Киножурнал. 18.30 — «Социалистически хьисапера вахар а халкъа хьал-торо а». Передача дIахьу политически обозревателя Л. А. Вознесенске. 19.05 — «Музыкальни абонемент». 20.00 — «Сигаленнеи лаьттаннеи юкъе» яхача телевизионни спектакла премьера. Автор В. Токарева. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Гимнастика, Гимнастика». Останкино концертни студе художественни гимнастиках болча спорта мастеращца вIашагIкхетар. Передача йистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Берашта дола мультфильм. 18.15 — «Нохч-гIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.35 — Специалиста беседа. Надтеречни района юрта боахама производственни управлене начальника Ш. А. Гидиева къамаьл (нохчий меттала). 18.45 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала). 19.00 — «ХIара денна котало». Телевизионни документальни фильм. 19.15 — «ЛадувгIалаш — опыт». «Ялата технически служба». 19.35 — Школьни каникулий деношка. «Бонивура дог». Телевизионни дукха серийни художественни фильм. 1-гIа сери.

4 январь.
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.30 — Iйранара гимнастика. 8.50 — «Незнайка маьлха городе» яхача телевизионни дукха серийни мультфильма премьера. «Эргалонаш дIахо йолх» яха 5-гIа сери. 9.10 — «Сай доттагIий сайца болча хана». Художественни кхетам балара культура ЦIеи берий ансамбла концерт. Тбилиси. 9.40 — «Сигаленнеи лаьттанеи юкъе» В. Токарева. Телевизионни спектакль. 10.40 — «Iан фантазии». Ша тIара балет. 14.30 — «Хьа къахьегам — хьа сийле». Кинопрограмма. 15.35 — «Орленок» яхача телестуде концертни зал. 16.20 — «Зурманчаш, шоаш дола моттиг хьайовзийта!». 16.50 — «Лэсси». Телевизионни дукха серийни художественни фильм. «Зашитник» 7-гIа сери. «ВIашиг гIулакхаш дар» 8-гIа сери. «Лэссе Пуму кIалхарйоакх» 9-гIа сери. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Iилма — тахан. 18.45 — «Спортлото» тираж. 19.00 — Юниорашта юкъера хоккеях йола дунен чемпионат».

ТХА АДРЕС 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культурай отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи ереи, шоаттеи деношка

СФ05353. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул Маяковского, 92. Заказ № 3.